

בס"ד. שיחת ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון, ה'תשי"ז.

— התוועדות ב, המשיך לשמחת תורה —

בלתי מוגה

א. בהתוועדות שמחת-תורה תרצ"ז (שנזכרה היום¹), אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר לא' האברכים:

ישיבה — צריכה להיות, וצריכים להשתדל בזה, ובמסירות-נפש. כי, תמימים הם בניו של אדמו"ר, ולכן צריכה להיות להם מס"נ כדי למלאות כוונת אדמו"ר.

ואיזה סוג מס"נ — לא מס"נ דרבי עקיבא, שחיפש מס"נ, כאמרו "מתי יבוא לידי ואקיימנו"², אלא מס"נ דאברהם אבינו³, שלא חיפש מס"נ; ענינו הי' למלא את רצונו של הקב"ה, אלא כשהי' צורך במס"נ לקפוץ לתוך כבשן האש, הי' מוכן גם לזה, אבל לא זה הי' ענינו. וזהו מה שתובעים מהתמימים — מס"נ דאברהם אבינו.

אלא מאי, השאלה היא מה יהי' בנוגע לפרנסה? — על כך ישנו פתגם החסידים⁴ שזהו כמשל ה"עז" שאינה צריכה לדאוג כלל, בידעה שיש לה בעל-הבית שמחוייב ליתן לה את צרכי, ואם נשבר הכלי שממנו אוכלת, צריך בעל-הבית לקנות כלי אחר בשבילה, וכיו"ב.

עד כאן תוכן דברי הרב בשמחת תרצ"ז שאמר לא' האברכים.

ב. ובהקדמה:

מתוכן הדברים ניכר, שהאברך שאליו אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר את הדברים, היתה לו ישיבה בעירו. וא"כ אינו מובן: מה כוונת הדברים "ישיבה, צריכה להיות" — בה בשעה שקיימת כבר ישיבה? הרי כוונתו של הרבי לא היתה סתם להעניק לו "יישר-כח" על קיומה של הישיבה, אלא אמר את הדברים בלשון הוראה: "ישיבה צריכה להיות", מהי איפוא ההוראה בכך?

(1) בהתוועדות א' בתחלתה (לעיל ע' 30). ראה סה"מ היש"ת ע' 91. ע' טו. ע' 103.
 (2) ברכות סא, ב.
 (3) סה"ש תשי"ג ע' 94. ועוד.
 (4) ראה גם תו"מ ח"י"ב ע' 92. וש"נ.

אלא מכאן ראי', שיכולה להיות מציאות שתהי' ישיבה במקום מסויים, ואעפ"כ יחסר בזה כל כך עד שחסרה כל המציאות של "ישיבה", ויש צורך להורות שצריכה להיות ישיבה.

זאת ועוד:

הרי האברך הנ"ל נמצא על אתר, ובודאי יודע הוא את מצבה של הישיבה כמות שהוא, וא"כ, מדוע צריכים לומר לו זאת?

אלא מכאן ראי', שיכול להיות שלמרות גודל החסרון עד שחסרה כל המציאות ד"שיבה", מ"מ, כיון ש"על כל פשעים תכסה אהבה"⁵, אהבת עצמו, אינו מרגיש בזה כלל, ויש צורך לספר לו שהמצב הוא שצריכים להתחיל להקים ישיבה... וכשמספרים לו זאת, אזי מתחיל להתבונן מסביבו בהענינים החסרים, ומתמסר להקמת הישיבה.

ג. ועדיין נשאלת השאלה: כדי להקים ישיבה, ישיבה הראוי' לשמה — הרי זה כרוך עם כמה וכמה קשיים? הנה על זה ממשיך כ"ק מו"ח אדמו"ר "שצריכים להשתדל בזה, ובמסירות־נפש", וכאשר תהי' המס"נ, אזי יוסרו כל הקשיים.

ועדיין נשאלת השאלה: מנין יקח לפתע מס"נ בעיצומו של יום חול רגיל ("אין אַ פשוטן מיטוואָך")? — בשלמא בר"ה ויוהכ"פ, ובפרט בתפלת נעילה, אזי עומדים כל ישראל במס"נ; אבל לתבוע מס"נ ביום חול רגיל — כיצד יעורר בעצמו מס"נ ביום חול רגיל?

על כך ממשיך הרבי ומבהיר, ש"תמימים הם בניו של אדמו"ר, ולכן צריכה להיות להם מס"נ כדי למלאות כוונת אדמו"ר".

כלומר: ענין זה אינו מצד עצמם ומצד הכחות שלהם, אלא כיון שהוא "תמים", ועוסק בענין של הרבי להקים ישיבה — הנה מצד כח המשלח יכול גם ביום חול רגיל לעורר בנפשו כח המס"נ, שיהי' מסודר ונתון לגמרי לשליחותו. וכאשר הדבר יהי' נוגע לו וימסור נפשו על זה, אזי יעמוד בכל הקשיים.

ועדיין נשאלת השאלה: כיון שצריך לפעול ענין מסודר, שלזה דרוש טעם ודעת וכחות פנימיים — איך יכול הוא לעבוד עבודתו במס"נ, דהיינו, לעמוד בתנועה של ביטול מציאותו, לאבד את מציאותו לגמרי, ולהתמסר בתכלית לענין השליחות כדי למלא כוונת המשלח, בה בשעה שלצורך העבודה בהכרח שישתמש בהטעם ודעת שלו?

על כך ממשיך הרבי ומבהיר: "ואיזה סוג מס"נ — מס"נ דאברהם אבינו . . שלא חיפש מס"נ; ענינו הי' למלא את רצונו של הקב"ה, אלא כשהי' צורך במס"נ לקפוץ לתוך כבשן האש, הי' מוכן גם לזה, אבל לא זה הי' ענינו".

כלומר: לא תובעים ממנו שיעמוד בתנועה של מס"נ, תנועה של יציאה מטעם ודעת — כי תנועה כזו היא אכן סתירה לעבודה; אלא תובעים ממנו שיהי' מסור ונתון לגמרי להעבודה שהטילו עליו, והתמסרות זו תהי' לא רק בכחותיו הגלויים, אלא עד עצם נפשו ועד בכלל.

ואז, אין המס"נ סתירה להעבודה שצריכה להיעשות בטעם ודעת, ואדרבה: דוקא מצד היותו מסור ונתון להענין בכל עצם נפשו, הרי כל כח הנדרש להעבודה יפעל פעולתו בכל יכלתו.

וכשיעסוק בהענין במס"נ, שאז פועלים כל כחותיו באופן של בלי-גבול — אזי גם יבחין בשכלו בכל החסרונות שהיו עד עתה, גם אלו שבמבט שטחי ("אויבן אויף") לא הבחין בהם עד עתה, ויראה גם את אופני התיקון. ומצד המס"נ — יתגבר על כל הקשיים והמניעות.

ד. וכאשר פועלים באופן זה — מבטיח הרבי בהמשך שיחתו הנ"ל, שה"עז" אינה צריכה לדאוג כלל, בידעה שיש לה בעל-הבית שמחוייב ליתן לה את צרכי'.

והיינו, שכאשר הוא מסור ונתון לגמרי לרבי, ואין לו מציאות משלו, כל מציאותו אינה אלא "עז של הרבי" ("דעם רבינס אַ ציג") — הרי הוא כמו ה"עז" שבעל-הבית מחוייב ליתן לה את צרכי'.

וכיון שאצל "בעל-הבית" אין שום קשיים, והוא בטוח בפרנסתו — בטוחה ה"עז" עוד יותר, שהרי "אסור לאדם שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו"⁶, ועוד זאת, שהרבי יתן לו לפי הכחות שלו (של הרבי), שהם בלי-גבול, הן בנוגע למילוי שליחותו, והן בנוגע לעניניו הפרטיים.

וכאשר רוצים לזכות להצלחה כפי שהיא מצד כחותיו של הרבי, הנה הדרך היחידה לכך היא — מסירת נפש, כי, כאשר העשי' שלו היא לפי הכחות שלו, לפי היכולת שלו, הרצון שלו וההבנה שלו, אזי אינו יכול לתבוע מהרבי: תן לי לפי הכחות שלך; משא"כ כשעבודתו היא במס"נ — אזי הוא בבחינת "עז", שכל צרכי' הם על בעל-הבית.

(6) ברכות מ, רע"א. וש"נ.

ה. כללות הענין בכל האמור:

על כל אחד ואחד להתמסר לעניניו של הרבי, ישיבות וכדומה. ואפילו מי שכבר יש אצלו ישיבה — עליו לדעת שיתכן שלאמיתו של דבר עדיין איננה קיימת, אלא שהוא אינו מבחין בזה. וכאשר הענין יהי' נוגע לו, אזי יידע את החסרונות, אופן תיקונם, וכיצד יוכל להתגבר על הקשיים — כי, כאשר הענין נוגע, אזי ממציאים ("מ'כאפט זיך") כל מיני סברות, שבאופן הרגיל לא שייך שיתפוס סברות אלו.

— כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע ואחיו, בילדותם, למדו פעם את הסוגיא בענין אמה העבריי' במסכת קידושין⁷, והוקשה להם ענין מסויים. תוך כדי כך נכנס אביהם, כ"ק אדמו"ר מהר"ש, והסביר להם את הענין, באמרו, שזה שנים רבות שלא למד סוגיא זו.

כשסיים אדמו"ר מהר"ש לבאר את הענין, אמר⁸: איך יתכן ש"אמה העבריי'", ילדה פשוטה, שהיא גם קטנה (שהרי "נערה" אינה יכולה להיות אמה עבריי'⁹) — יפלו במוחה טענות של ראשונים, גאונים, אמוראים ותנאים? אלא — סיים אדמו"ר מהר"ש — כאשר הענין נוגע, יכולה ליפול במוחו של כל אחד אפילו סברא של תנא!

ועד"ז בעניננו: כאשר הענין יהי' נוגע לו, ויהי' מסור ונתון להענין — אזי יראה כל ענין לאמיתתו, ועבודתו תהי' באופן אחר לגמרי.

ועוד זאת — שכאשר הענין נוגע לו, אזי הוא קשור עם הרבי, וא"כ, יש לו את הכחות של הרבי, ואז ההצלחה היא באופן אחר לגמרי.

כשם שכאשר נכנס ל"יחידות" ומתאונן על ענין מסויים, והרבי נותן לו ברכה, ומכ"ש כשהרבי נותן לו הבטחה, ברור אצלו שכן יקום הענין, מבלי הבט על כל המניעות והעיכובים שישנם בזה, אפילו אם אין לזה מקום בטבע כלל, שהרי מצד הרבי כל המניעות אינן במציאות — כמו"כ צריך להיות בטוח, שכאשר עוסק בענין של הרבי, ועוסק מתוך מסירה ונתינה ומס"נ, בודאי שיצליח, דכיון שהתעסקותו בזה היא במסירה ונתינה להרבי, מקבל הוא את כחותיו של הרבי, שמצדו אין קשיים ומניעות כלל, ובמילא צריך להיות בטוח שיצליח בזה.

וההצלחה שמשפיע לו הרבי היא — לא רק בעניני השליחות, אלא

7 יו"ד אד"ר שנה זו (אג"ק חי"ד ריש ע' תיז).

7 טז, א ואילך.

ועוד.

8 ראה גם אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג

9 רמב"ם הל' עבדים רפ"ד.

ע' רצ (נעתק ב"היום יום" ט אלול). מכתב

גם בעניניו הפרטיים, כי מכיון שאינו מציאות לעצמו כלל, אלא הוא בדוגמת "עז", הרי מזונותיו על בעליו.

אמנם, העבודה עצמה צריכה להיות שלא על מנת לקבל פרס (כדי שתהי' לו הצלחה בעניניו הפרטיים), שהרי אם עבודתו היא על מנת לקבל פרס, נמצא, שאינו מסור ונתון להענין, אלא הוא מציאות בפני עצמו, ולכן העבודה עצמה צריכה להיות בקבלת עול ובמס"נ, שאינו חושב כלל אודות עצמו, וכל כוונתו היא למלאות את השליחות, ואז הוא בדוגמת ה"עז".

ומ"מ, אין הכוונה שעבודתו היא בקבלת עול בלבד, ואין לו בזה שום חיות — שהרי אם אין לו חיות בהעבודה, ועבודתו היא בקבלת עול בלבד, אזי עוסק הוא בהענין מתוך כיווץ ולא בהרחבה; אלא צריך שתהי' לו חיות בהעבודה, ואז יעסוק בזה בהרחבה.

וע"ד המדובר לעיל (ס"ג), שאף שבשביל העבודה יש צורך בטעם ודעת, אין זה בסתירה להתנועה דמס"נ, כיון שאין זו המס"נ דרבי עקיבא, אלא המס"נ דאברהם אבינו, שאינו מחפש מס"נ, אלא כל ענינו הוא מילוי שליחותו, ובמילא מנצל הוא לשם כך את כל הכחות — גם הכחות דטעם ודעת — הנדרשים לצורך העבודה.

ו. וביאור הענין — איך אפשר שיהיו ב' התנועות דקבלת עול וחיות ביחד — בפרטיות יותר:

נתבאר בהמאמרים¹⁰, שישנם ב' בחינות בענין המלוכה:

(א) מלך על עם — "מלשון עוממות שהם דברים נפרדים"¹¹, שמצד בחינה זו נעשית העבודה בדרך קבלת עול וכפי', ואז אין לו חיות בעבודתו, והוא עומד בתנועה של כיווץ.

(ב) "מלך המלכים", "אגוסטוס"¹², שמצד בחינה זו אינו נפרד, אלא עומד בכל עצמותו בתנועה של עבודת המלך, וכיון שאינו דבר נפרד, אלא אדרבה, זוהי כל מציאותו — יש לו חיות בעבודתו, ובמילא עובד הוא עבודתו בהרחבה, אלא שהחיות אינה בהמציאות שלו, כי אם בעבודת המלך, שזהו כל מציאותו וחיותו.

וכאשר עבודתו היא בבחינה זו, אזי ישנם ב' המעלות — הן

המעלה

10) ד"ה זה היום דיום ב' דר"ה פ"ה וטהר לבנו דיום ב' דחג הסוכות. ואילך; ע' 28; ס"ע 93.
 11) תניא שעהיה"א רפ"ז.
 12) ראה שמו"ר פכ"ג, א.
 9) סד"ה תורה צוה דיום שמח"ת (לעיל ע' 9)

דמס"נ, שאינו מציאות לעצמו, והן המעלה דחיות, ובמילא גם המעלה דהרחבה, כך, שמשנה לשנה גדל ומתרחב המוסד הן בכמות והן באיכות.

ז. ובנוגע לפועל:

אין להסתפק במה שפעלו עד עתה, אלא מזמן לזמן צריכה להיות הגדלה ותוספת, ואם אין תוספת בהעבודה — הרי זו ראי' על העדר החיות, שהרי כל דבר חי צומח וגדל. ויתירה מזה: אם אין תוספת בהעבודה, אזי לא זו בלבד שהענין אינו גדל וצומח, אלא אדרבה — הוא נמצא במצב של ירידה, ועד שאפשר שתהי' מציאות שיהי' צורך לומר לו "צריכה להיות ישיבה", כי לאמיתו של דבר אין אצלו ישיבה כלל.

משל למה הדבר דומה¹³ — למי שהולך בשיפוע ההר, שאינו יכול להישאר באמצע; או שיעלה למעלה או שיפול למטה. אם אין ברצונו להמשיך ללכת — הרי לא זו בלבד שאינו הולך הלאה, אלא שאינו נשאר גם במקומו הקודם, אלא נופל למטה. ואם אין ברצונו ליפול ח"ו — הרי העצה היחידה לזה היא לילך למעלה יותר.

ומה שאינו מרגיש את נפילתו למטה, אלא נדמה לו שהוא עומד על מעמדו — הטעם לזה הוא לפי שאינו מביט כלל על מה שחוץ ממנו. וע"ד מ"ש הטבעיים, שאם יסגור אדם עצמו בקרון חשוך שיסע ממקומו, הנה כיון שאינו מביט על הדברים שמסביבו ואינו רואה כיצד הוא מתרחק מהם, לא יידע כלל שהוא נוסע. ורק אם יתחיל להביט על הדברים שמסביבו, אזי יראה שהוא אכן נוסע.

ועד"ז בהנמשל:

העולם כולו הולך וצומח תמיד ("האֵלט אין איין וואַקסן"), וע"ד המבואר באגה"ק¹⁴ שבכל ר"ה "יורד אור חדש עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה". ואם מישהו עומד על מקומו ואינו מתקדם הלאה — הרי מצד זה גופא שהעולם כולו מתקדם והוא נשאר במקומו, נמצא, שהוא חוזר לאחוריו; אלא לפי שהוא עצם את עיניו, ואינו רוצה להביט על מה שמסביבו, נדמה לו שעומד על מקומו.

וכיון שכן, הרי הדרך היחידה שלא ליפול, היא — ע"י הוספה, הוספה בכמות והוספה באיכות, דהיינו שמשנה לשנה צריך להיתוסף הן במספר התלמידים והן בהלימוד.

(14) סי"ד.

(13) ראה גם לקו"ש ח"י ע' 127. אג"ק

חכ"ג ע' רלו, ובהנסמן בהערות שם.

ואפילו הגירעון הכספי ("דעפיציט") צריך אף הוא לגדול משנה לשנה — שזהו סימן של דבר חי: כשהוא רעב או צמא ונותנים לו לשתות או לאכול, הרי זה משקיט את רעבונו וצמאונו לזמן-מה, וכעבור משך זמן, חוזר ונעשה רעב וצמא.

וע"ד מה שאמר פעם כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁵, שתמיד הי' בעל-חוב, אבל מעולם לא פשט את הרגל ("באנקראָט"). פשיטת הרגל — היא דבר שלילי ("דאָס טויג ניט"), כיון שהדבר מפריע להמשך העבודה; אבל בעל-חוב — צריך להיות, כי תמיד צריכים להימצא עבודות חדשות וצרכים חדשים, ובגלל זה הרי הוא תמיד בעל-חוב.

ח. בנוגע להמבואר לעיל (ס"ו) שהעבודה צריכה להיות לא בבחי' עבד למלך (שהו"ע מלך על עם), אלא בבחי' מלך העובד למלך — לכאורה יש מקום לשאול:

כיון שעומד בתנועה של מס"נ, דהיינו שאינו חושב כלל אודות עצמו, וכל מה שנוגע לו הוא רק למלאות רצון האדון — מה נוגע לו אם הוא בבחינת "עבד" שאין לו חיות, או שהוא בבחינת "מלך" שיש לו חיות?

והמענה לזה:

לכל לראש — עד כמה שתהי' אצלו מסירות-נפש, הרי סוכ"ס נוגע לו במקצת ("עפעס רירט אים אָן") גם המציאות שלו, כפי שידע איניש בנפשי... ובמילא יש אצלו חילוק גדול אם הוא "עבד" או שהוא "מלך".

ועוד זאת, שאפילו אם הוא מסור ונתון כדבעי, גם אז נוגע לו אם הוא "עבד" או "מלך" — לא בנוגע למציאותו שלו, אלא בנוגע להעבודה, שהרי טבע העבד הוא בכיוון, וטבע המלך הוא בהתרחבות, ולכן נוגע לו שיהי' בבחי' מלך, כדי שהעבודה תהי' בהתרחבות.

אמנם, לאמיתו של דבר, אין זה תירוץ מספיק, כי: אף שטבע העבד הוא בכיוון, הרי כיון שעומד בתנועה של מס"נ וביטול עצמי להאדון והמלך, לא נוגע לו אם טבעו הוא בכיוון או בהתרחבות, כי, מצד המס"נ, לא יתחשב בטבעו, ואפילו אם טבעו הוא בכיוון, יעבוד עבודתו בהתרחבות, כפי רצון המלך?

אלא אמיתית הענין בזה הוא — שנוגע לו הפעולה שתהי' עי"ז

בהמלך:

(15) ראה גם ת"מ ח"ב ע' 183. וש"נ.

אם יהי' בבחי' עבד בלבד — אזי יהי' המלך בבחי' מלך על עם בלבד, ויותר מזה אין בכח עבודתו לפעול; משא"כ אם יהי' בבחי' מלך — אזי יפעל בעבודתו שהמלך יהי' בבחי' מלך המלכים, "אגוסטוס", שהוא למעלה הרבה יותר ממלך סתם, שהרי "מלך עומד ואגוסטוס יושב"¹².

ולכן נוגע לו שיהי' בבחי' מלך ולא בבחי' עבד — לא בשביל המציאות שלו, אלא כדי להגדיל מציאות המלך.

ט. ועד"ז הוא בנוגע לכללות הענין שתובעים שהעבודה תהי' באהבה ויראה, ולא בקבלת עול בלבד:

הצורך באהבה ויראה הוא — לא כדי שהעבודה תהי' עריכה ונעימה יותר ("געשמאָקער") עבורו (שהרי בעבודה בקבלת עול אין "געשמאָק", משא"כ בעבודה באהבה ויראה), אלא — משום שענין זה נוגע למעלה, והיינו, שהרצון למעלה הוא שהעבודה תהי' בחיות של אהבה ויראה, וכיון שזהו הרצון למעלה, לכן יש להאדם חיות בעבודתו באהבה ויראה. וע"ד האמור לעיל (ס"ה) שהעבודה צריכה להיות שלא על מנת לקבל פרס, אלא מתוך קבלת עול דוקא,

[כי, כאשר העבודה היא על מנת לקבל פרס, הרי לבד זאת שהעבודה היא בהגבלה, לפי גודל הפרס שרצונו לקבל, בחשבו שלפי ערך פרס זה מספיקה עבודתו, הרי הוא מציאות לעצמו, ולא זו היא הכוונה],

אבל, לא קבלת עול של עבד שאין בה חיות, אלא קבלת עול של מלך, שיש בה חיות, והיינו, לפי שהרצון למעלה הוא שיהי' כן, ואז ישנם אצלו ב' הענינים תכלית הביטול ותכלית המרחב יחד, ואינם סותרים זה לזה.

וכן הוא בענין אהבה ויראה — דאף שיסוד העבודה הוא היראה (כדאיתא בתניא¹⁶), מ"מ, צריך להיות גם אהבה, כדי שעבודתו תהי' בחיות; אבל החיות (שבעבודה דאהבה) גופא הוא מצד היראה והקבלת-עול, היינו מצד הציווי מלמעלה שיהי' ענין החיות. ואז אין האהבה והיראה סותרים זה לזה, כדאיתא בספרי¹⁷ "שאיין לך אהבה במקום יראה ויראה במקום אהבה אלא במדת המקום בלבד", דהיינו שבקדושה יכולים להיות יחד אהבה ויראה, תכלית הביטול ותכלית המרחב.

* * *

י. בראש-השנה שנת תרצ"ה¹⁸ (שכבר נזכר היום¹⁹ אודות שנה ההיא) סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר מה שסיפר הצ"צ בראש-השנה תר"ג:

בליל א' דר"ה נהגו רבותינו נשיאינו שלא לדבר כלל בהסעודה. אבל בליל ר"ה דשנת תקס"ט, קרא אדמו"ר הזקן את אדמו"ר האמצעי ואותו (את הצ"צ), ואמר: במשך שנה זו פעלתי כך-וכך בעלי-תשובה, כך-וכך עובדים, וכך-וכך צדיקים — אדמו"ר הזקן נקב במספר הבעלי-תשובה, הצדיקים והעובדים — ובמילא מגיע לי שכר. ובשכר זה שמגיע לי, תובע אני, שלפלוני בן פלוני — בנקבו שמו — תהי' פרנסה בהרחבה, לפלוני בן פלוני — בנקבו שמו — בריאות הגוף וכו'. וסיים אדמו"ר הזקן: אתם הנכם שני עדים, ו"על פי שנים עדים גו' יקום דבר"²⁰.

— כשסיפר זאת כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאלוהו, האם סיפור הצ"צ בשנת תר"ג הי' גם בשביל לפעול ענין כזה? כ"ק מו"ח אדמו"ר לא ענה על כך בפירוש, אבל מרושמי פניו הי' ניכר שכן הוא. —

כשסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר לספר מעשה זה בשנת תרצ"ה, אמר: כיון שהנהיגו תקנת אמירת תהלים²¹, הרי ניתוספו עי"ז כמה מיליוני אותיות התורה. יתן השי"ת לישראל כך וכך ליטראות דינרי זהב.

והוסיף, שמצד חושך הגלות, הרי שוויין של אותיות התהלים הוא הרבה יותר. וע"ד שמצינו²² בנוגע לאברהם אבינו, שתבע סכום רב תמורת המזון שנתן להאורחים במדבר, כי שוויו של המזון במדבר הוא הרבה יותר משוויו בישוב.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

כל זה הי' בשנת תרצ"ה. אינני יודע אם עתה כבר אזל ("האָט זיך אויסגעלאָזט") השכר עבור מיליוני אותיות התורה שניתוספו עד שנת תרצ"ה, אבל אפילו אם כן הדבר — הרי מאז עד עתה ניתוספו עוד הרבה אותיות התורה וענינים נוספים שפעלו, ועל כך מגיע שכר.

וכיון שכן, יכולים לתבוע ששכר זה יינתן לישראל בפשטות, בענינים גשמיים,

— במכ"ש מזה שרבותינו נשיאינו תבעו את השכר בענינים גשמיים,

18) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שמו. 21) ראה בארוכה "קובץ מכתבים אודות גודל ערך אמירת תהלים" — נדפס בסו"ס

19) בהתוועדות א' ס"ח ואילך (לעיל ע' תהלים אהל יוסף יצחק.

106 ואילך). 22) ב"ר פמ"ט, ד.

20) פ' שופטים יט, טו.

ועאכו"כ בנוגע לאנשים כערכנו, וכמ"ש הרמב"ם²³ בנוגע לענין החינוך, שחינוך הקטן הוא ע"י "דברים שהם אהובים אצלו לקטנות שניו", ובפרט שגם ע"פ תורה צריך שתהי' לבנ"י גשמיות בהרחבה — והיינו שלכאו"א יהי' כל המצטרך לו — זרעא חייא וקיימא, בריאות הגוף, ופרנסה בהרחבה.

וכיון שנמצאים כאן כמה מנינים מישראל — יהיו הם עדים על כך, שהקב"ה יתן לכאו"א מישראל את כל צרכיו, שנכללים בבני חיי ומזוני ריחי.

*

יא. בראש השנה הנ"ל — תרצ"ה¹⁸ — סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר ענין נוסף שסיפר הצ"צ בשנת תר"ג:

הצ"צ אמר אז בשם הרב המגיד, שישנם זמנים שבהם צריכים נשיאי ישראל לדבר אודות מלכים, וסיפר, שפעם בראש-השנה — בשנת מות הקיסר פאוול — דיבר אדמו"ר הזקן אודות מלכים. וכסיפר זאת הצ"צ — בשנת תר"ג — דיבר גם הוא אודות מלכים.

באותה שנה (תר"ג) קראו את הצ"צ לפטרבורג, והוכרח לנסוע לשם²⁴. והיתה מוכנה אז גזירה מהמלוכה שהצ"צ יישאר כל ימיו בפטרבורג, כדי שיוכלו לשמור עליו שלא יעסוק בהפצת הקבלה והחסידות.

בפועל, כשנתנו את הגזירה לקיסר כדי שיחתום עלי', הי' הקיסר שיכור בשעת מעשה. באותו זמן כתב הקיסר מכתב כלשהו, והמכתב לא מצא חן בעיניו, והדליק גפרור כדי לשרפו, אבל מכיון שהי' שיכור — שרף את הנייר שעליו נכתבה הגזירה... וכך נתבטלה הגזירה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

בכלל, אינני מתערב בעניני "בעל-הבית שקייט"²⁵, ובפרט בענין הנוגע להצלת כמה נפשות מישראל, ובפרט ע"פ מאמר העולם, שאין מתפללים שהפריץ הזקן כו'... כי לא יודעים אם הפריץ החדש יהי' טוב יותר, ובמילא אפשר שתהי' לו אריכות ימים ושנים²⁶...

אבל — שהפריץ יהי' טוב יותר, ושכנוגע לתורה ומצוות תהי' הרחבה

(25) ראה גם אג"ק ח"ז ס"ע רג. תו"מ

חי"ד ע' 242. חט"ו ע' 285.

(26) יש לציין שבשנה זו (תשי"ז) נכשל

הנסיון להפיל את הנשיא של רוסיה (המו"ל).

(23) בפיה"מ סנהדרין ר"פ חלק.

(24) ראה בארוכה קונטרס אדמו"ר "הצמח

זדק" ותנועת "ההשכלה".

לכל בני ישראל בכל מרחבי תבל, בארץ ישראל ובחוץ לארץ, ושיבוא משיח בעגלא דידן, בקרוב ממש.

* * *

יב. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שינגנו עם הילדים הניגון "האדרת והאמונה .. זה א-לי ואנוהו", וביקש שבאם ישנו אחד שיודע הרבה שפות, שינגן זאת בכל השפות. ואח"כ אמר:]

אינני יודע אם המחבר של ניגון זה התכוון לכך, אבל הענין הוא מתאים — שהענין ד"זה א-לי ואנוהו"²⁷ שייך לילדי ישראל:

בשעת²⁸ יציאת מצרים, בקריעת ים סוף, איתא במדרש²⁹ שהי' "כל אחד ואחד מראה באצבעו ואומר זה א-לי ואנוהו". כלומר, שאז הי' אלקות בגילוי, עד שכל אחד הי' יכול להראות באצבעו ולומר "זה", שהוא ענין של נבואה, כדאיתא באגרת-הקודש³⁰ שהנבואה היא ראי' בדומה לראי' מוחשית בעיני בשר.

ועוד מצינו³¹ ש"הם הכירוהו תחלה". הילדים שנולדו בשיעבוד מצרים, ולא ידעו אודות אופן אחר — עליהם נאמר³² "ויניקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור", שעשו להם מלמעלה שני עיגולים, אחד של דבש ואחד של שמן, ומהם ניזונו, ומהם גדל דור הגאולה. ובשעת יציאת מצרים וקריעת ים סוף, כשהי' גילוי אלקות במוחש ו"כל אחד ואחד מראה באצבעו ואומר זה" — "הם הכירוהו תחלה", ילדים אלו שנולדו בקושי הגלות.

יג. אודות לעתיד לבוא נאמר³³ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", כלומר, שגם אז יהיו הגילויים דיציאת מצרים, ולמעלה מזה, כי בשעת יציאת מצרים נאמר פעם אחת "זה" — "זה א-לי ואנוהו", ולעתיד נאמר ב' פעמים "זה"²⁹ — "הנה אלקינו זה .. זה הוי' קוינו לו וגו'"³⁴.
[והענין³⁵ בזה:]

החילוק בין פעם אחת "זה" לב' פעמים "זה" הוא ע"ד החילוק בין צדיקים לבעלי תשובה³⁶ — שהרי בעלי תשובה הם למעלה מצדיקים, דכיון ש"זדונוט נעשו לו כזכות"³⁷, נמצא, שיש להם יותר מאשר

(31) סוטה יא, ב. שמו"ר פ"א, יב.

(32) האזינו לב, יג.

(33) מיכה ז, טו.

(34) ישעי' כה, ט.

(35) המוסגר בחצאי ריבוע — מהנחה בלתי מוגה.

(36) ראה סה"מ תרנ"ד ע' קנג ואילך. ועוד.

(37) יומא פו, ב.

(27) בשלח טו, ב.

(28) מכאן עד סוסט"ו — הוגה ע"י כ"ק

אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 519 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(29) שמו"ר ספכ"ג.

(30) סי"ט (קכו, ב).

הצדיקים, מפני שצדיקים יש להם רק זכיות, ואילו בעלי תשובה יש להם הן זכיות והן זדונות שנעשו כזכיות³⁸.

ולהעיר, שמש"נ לעת"ל ב' פעמים זה, אין הכוונה רק ב' פעמים ככה מכמו שהי' ביצי"מ — כי, ברוחניות, כשניתוסף עוד ענין, הרי הענין הב' הוא נעלה יותר מהענין הא', ועכצ"ל, שמשמעות הלשון "ב' פעמים" היינו שהם שני ענינים (שנוסף על המעלה דצדיקים שהיתה גם ביצי"מ, יתוסף לעת"ל גם העילוי דבעלי תשובה), אבל פשיטא שהענין הב' (בעלי תשובה) הוא נעלה יותר מהענין הא' (צדיקים), ונמצא שהחשבון הוא יותר מב"פ ככה.

וראי' לזה, מהלשון שמצינו בנוגע למעלת לוחות אחרונות על לוחות ראשונות (שגם הם ענינים צדיקים ובע"ת³⁹), שהם "כפלים לתושי"מ⁴⁰ — שאין הכוונה בזה שהם רק כפלים ולא יותר, שהרי "בלוחות הראשונות .. לא היו אלא עשרת הדברות לבד, ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות"⁴¹ (ועד"ז מצינו⁴² ש"אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד"), עד "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש"⁴³, ו"ארוכה מארץ מדה"⁴⁴. ונמצא, שהכוונה ב"כפלים" היא רק ביחס מספר הענינים — שתחלה הי' ענין אחד, ועתה יש שני ענינים, אבל פשיטא שהענין הב' הוא נעלה ביותר, באיך-ערוך כלל.

וכן הוא בנוגע להגילויים דלעתיד — שהדגשת העילוי דלע"ל בהלשון ב' פעמים (ב"פ זה), מתייחס רק למספר הענינים, אבל בתוכן ענינם — הנה "זה" הב' הוא גילוי נעלה הרבה יותר.

והטעם לזה — כי הגילוי דפ"א "זה" (שהרי "זה" מורה על הגילוי) הוא מצד הגילוי דבחי' אנכי, "אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"⁴⁵, ואילו הגילוי דב"פ "זה" שיהי' לעת"ל הוא מצד הגילוי דב"פ אנכי שנאמר בענין התשובה — "אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך"⁴⁶, וידוע שבחי' "אנכי אנכי" ב"פ הוא ענין נעלה ביותר⁴⁷.

43 ראה מגילה יט, ב. ועוד. הנסמן

בלקו"ש חי"ט ע' 252.

44 איוב שם, ט.

45 יתרו כ, ב.

46 ישעי' מג, כה.

47 ראה לקו"ת דרושי שבת שובה סה,

ב ואילך. ובכ"מ.

38 ראה דרמ"צ קצא, סע"א.

39 ראה ד"ה ביום השמע"צ תרפ"ט

סמ"ד (סה"מ תרפ"ט ע' 58). — נעתק

ב"היום יום" יז תמוז.

40 איוב יא, ו.

41 שמו"ר רפמ"ו.

42 נדרים כב, ב.

וכשם שביציאת מצרים "הם הכירוהו תחלה", הילדים שנולדו בשיעבוד מצרים — כמו"כ בהגילוי דלעתיד, שהילדים שנולדו בקושך הגלות המר, בתכלית החושך, כידוע⁴⁸ שקודם עלות השחר נעשה החושך גדול יותר ויש חשק גדול יותר לישון — הנה אצלם דוקא יהי' "הכירוהו תחלה", כמו שכתוב⁴⁹ "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז".

יד. בשעה שהי' הרבי, כ"ק מו"ח אדמו"ר, ברוסיא בשנת תרפ"ז, שנת מאסרו, דיבר במאמר⁵⁰ תוכן הענין ד"מפי עוללים ויונקים יסדת עוז" — "להשבית אויב ומתנקם", שדוקא "מפי עוללים ויונקים", הלומדים תורה בזמן שאין מניחים ללמוד, מהם דוקא נעשה "להשבית אויב ומתנקם", האויב מבית, וממילא יתבטל גם האויב שמבחוץ.

ולכן "הם הכירוהו תחלה". וכמו במצרים, הנה גם בילדים אלו צריך להתקיים "ויניקוהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור": "דבש" ו"שמן" — הם רוזין דאורייתא⁵¹. הם לומדים גליא דתורה יחד עם פנימיות התורה. בזמן שישנם ריבוי העלמות והסתרים, אין הם מתפעלים, ולומדים נגלה וחסידות, ומחברים שניהם יחד. מילדים אלו יגדל דור הגאולה, ו"הם הכירוהו תחלה".

טו. ועל זה נאמר⁵² "אז ישיר משה", "שר לא נאמר אלא ישיר", לשון עתיד, מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה⁵³, שמשה, גואל ראשון וגואל אחרון⁵⁴, ישיר גם אז עם כל ישראל שירה⁵⁵.

משה ישיר זאת עם כל ישראל, אבל מי יהיו "הם הכירוהו תחלה" — הילדים שהיו בחושך הגלות, בעקבתא דמשיחא, ולא התפעלו, ולמדו "תורה תמימה", גליא דתורה ופנימיות התורה, "מפי עוללים ויונקים" — יסדת עוז".

* * *

(48) ראה לקו"ד ח"א סח, סע"א ואילך.
 וראה גם תו"מ חי"ז ע' 91. וש"נ.
 (49) תהלים ת, ג.
 (50) ד"ה וקבל היהודים תרפ"ז, נדפס ב"התמים" חוברת שביעית (ווארשא תרצ"ז), ובסע"מ תשי"א ע' 180 ואילך. תרפ"ז ע' קי ואילך. ועוד.
 (51) ובפרטיות — רוזין ורוזין דרוזין (מהנחה בלתי מוגה).
 (52) בשלח טו, א.
 (53) סנהדרין צא, ב. מכילתא ופרש"י עה"פ.
 (54) ראה שמו"ר פ"ב, ד"ו. זח"א רנג, א. שעה"פ פ' יוחי מט, יו"ד. תו"א ר"פ משפטים.
 (55) שכוללת את הפסוק "זה א-לי ואנוהו" (מהנחה בלתי מוגה).

טז. איתא⁵⁶ במדרש⁵⁷ שבנ"י נמשלו לקנים. בקנים רואים אנו שבשעה שכל קנה עומד בפני עצמו, קל לשברו, אבל בשעה שהקנים אגודים יחד, אזי אי אפשר לשברם. וכן הדבר בנוגע לישראל: בשעה שישראל עומדים יחד, "אתם נצבים כולכם", מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך" ו"שואב מימך"⁵⁸, אזי הם "נצבים".

זהו גם יסוד המאמר החלצו⁵⁹, שבו מדובר אודות ענין האחדות. בשעה שעומדים באחדות, אזי נצבים בחוזק, ואין לאף אחד שליטה. יתירה מזו — שאז נעשים כלי לברכתו של הקב"ה: כלי לברכתו של הקב"ה הוא שלום ואחדות, וכדבר משנה⁶⁰, וכמו שכתוב⁶¹ "ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך".

כי באמת אי אפשר לשום דבר שמבחוץ שתהי' לו שליטה על ישראל, "חלק הוי' עמו"⁶². ממה מתחיל האפשרות שתהי' אחיזה ("אָ צוטריט") לדבר שמבחוץ — הרי זה עי"ז שהיהודי עצמו עושה סדק קטן בעצמו פנימה, ואם ישנו אצלו סדק קטן, אפילו "כקרני חגבים"⁶³, אזי אפשר כבר שתהי' אחיזה לדבר שמבחוץ.

ובכדי שלא יהי' הסדק הקטן, הרי זה ע"י אחדות — כי, כל אחד לעצמו, לא תמיד מרגיש הוא חסרון שיש בו, כיון ש"על כל פשעים תכסה אהבה"⁶⁴. מצד אהבת עצמו אינו רואה אפילו חריץ גדול, ומכל-שכן סדק קטן. אבל בשעה שעומדים יחד, מבחין בכך הזולת. ככל שיגדל הקיום ד"ואהבת לרעך כמוך"⁶⁴ — הרי ברובא דרובא האהבה אינה גדולה כל כך שלא יבחין כלל בחסרונותיו של זולתו. וכשהזולת מבחין בהחסרון, ואומר לו זאת באופן המתאים, אזי יראה לתקן זאת.

וכידוע⁶⁵ מה שתבע אדמו"ר האמצעי, שלכל אחד יהי' חבר, כדי

60 סוף עוקצין.
61 נוסח ברכת "שים שלום". וראה תניא פל"ב.
62 האוינו לב, ט.
63 פסחים מת, ב (במשנה).
64 קדושים יט, יח.
65 ראה שיחת שמע"צ ושמח"ת תרצ"ז סמ"ד (סה"ש תרצ"ז ע' 186). וש"נ. תו"מ — רשימת היומן ע' תנו (נעתק ב"היום יום" כ טבת). מכתב י"ט אד"ש שנה זו (אג"ק חי"ד ע' תקן). ועוד.

56 מכאן עד סוסכ"א — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס ב"בולעטין" שי"ל ע"י התאחדות תלמידי יתות"ל בארה"ב גליון שני ע' 3 ואילך. וחלקה (עד סוסי"ח) גם בלקו"ש ח"ב ע' 641 ואילך. במהדורא זו ניתוספו איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
57 תנחומא נצבים א.
58 ר"פ נצבים.
59 מכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (סה"מ תרנ"ט ס"ע נג ואילך). וראה גם לקו"ת מטות פה, ד ואילך.

להתדבר יחד בנוגע לעניני תורה ומצוות, שאז ישנם שני נפש האלקית על נפש הבהמית אחת.

ואם היו צריכים לזה בזמן אדמו"ר האמצעי — מכל שכן עתה, שהחושך הוא גדול יותר, חושך כפול ומכופל. צריכים להיות יחד, שע"ז מסירים אפילו סדקים קטנים, ואזי לא תהי' לשום דבר שמבחוץ אחיזה, ועומדים בשלימות, "נצבים וקיימים".

יז. מהי הכוונה ב"סדק קטן" שכדי להסירו צריכים להיות יחד? ידוע, שנסיונות בכלל נחלקים לשני סוגים: (א) נסיון של עוני. (ב) נסיון של עושר. ובדרך כלל, נסיון העושר הוא גדול יותר, קשה יותר לעמוד בו, מאשר נסיון העוני.⁶⁶

ולכן, כשהנביא מדבר אודות הגאולה העתידה בביאת המשיח, אומר⁶⁷: "ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים", שהתיבות "אשור" ו"מצרים" מורים על שני הנסיונות דעוני ועושר.⁶⁸

"מצרים" מורה על נסיון העוני, כיוון ("פאָרקוועטשטקייט"), "מצרים" מלשון מצרים וגבולים. כך היתה גלות ושעבוד מצרים — עבדות ו"עבודה קשה המפרכת את הגוף ומשברתו".⁶⁹

לאידך, "אשור" — מורה על נסיון העושר. באשור לא הי' שעבוד כלל, לא הי' חסר בגשמיות; אדרבה — אודות גלות אשור נאמר⁷⁰ "ארץ כארצכם". ואפילו על ענינים רוחניים של תומ"צ לא מצינו גזירות ומניעות. במה מתבטאת הגלות דאשור — בהיציאה מארץ קודש, ואז — נסיון העושר, "אשור" מלשון "באשרי"⁷¹, תענוג, תענוג והרחבה בענינים גשמיים.

סנחרב לא עשה לישראל כל רע. הוא לא פגע בהם לא בגשמיות ולא ברוחניות. הדבר היחיד שסנחרב רצה הוא — שישראל יצאו מ"הר הקודש", ירושלים וארץ ישראל הרוחני, ובמילא נעשה כן גם בגשמיות.⁷² — ירושלים ברוחניות היא, כשמה, "יראה שלם"⁷³, שלימות היראה.⁷⁴

66 ראה גם מכתב כ"א טבת שנה זו (אג"ק חי"ד ס"ע רצה). שיחת ליל שמח"ת תשי"ג ס"ב (תומ"ח ע' 102). חי"ג ע' 317.

67 ישע"י כז, יג.

68 ראה לקו"ת דרושי ר"ה ד"ה והי' ביום ההוא יתקע (ס, א).

69 פרש"י שמות א, יג.

70 (70 מלכים ב, יח, לב. ישע"י לו, יז.

71 (71 ויצא ל, יג.

72 ראה גם שיחת שמחת בית השואבה תשט"ו סכ"ה ואילך (תומ"ח חי"ג ס"ע 30 ואילך). חי"ז ע' 22 ובהערה 78 שם.

73 תודה הר — תענית טז, א (מב"ר פנ"ו, י"ד).

74 ראה לקו"ת שם, ב. פ' ראה כט, ד. שה"ש ו, ג. ובכ"מ.

— וכשמסתלקים מענין היראה, חסר כבר במילא בכללות התורה ומצוות, שהרי יראה היא "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה", כדאיתא בתניא¹⁶. וכן הוא גם פסק המשנה⁷⁵: "לעולם יקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך יקבל עליו עול מצוות". יסוד העבודה הוא קבלת עול.

והרי על פסק משנה איתא⁷⁶ "טעה בדבר משנה חוזר". טעות בדבר משנה אינה כלל בגדר שכל אנושי, והוראת הטועה אינה הוראה כלל. — ארץ ישראל היא "ארץ אשר .. עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁷⁷, שבכל הזמנים רואים בה אלקות. רצונו של סנחריב ה' שיסתלקו מענין זה, ויעקרו דירתם למלכות אשור, מקום של תענוג והרחבה בגשמיות, ובמילא אפשר לשכוח שם אודות הקב"ה, ולחשוב ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"⁷⁸, ועד ש"אני ואפסי עוד"⁷⁹. ובשעה שחושב ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" — הרי זה העלם והסתר ביותר. אפילו אצל הגוים אין החושך גדול עד כדי כך, וכידוע שאומות העולם, "דקרו ל'י אלקא דאלקיא"⁸⁰, יודעים ומשיגים דמה הנשמה ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם⁸¹, אלא שאינם יודעים אודות סובב כל עלמין, "לא ידעתי את הוי"⁸². אבל הוא — שוכח לגמרי אודות אלקות, וחושב ש"אני ואפסי עוד".

ולכן, בנוגע להנסיון דמצרים אומר הנביא הלשון "נדחים", ובנוגע להנסיון ד"אשור" אומר הלשון "אובדים": "נדחים", היינו שיש לו שייכות לאלקות, אלא שמצד שעבוד הגלות נעשה נדח. משא"כ "אובדים" פירושו שאבד לגמרי, רחמנא לצלן. הוא שכח לגמרי אודות אלקות.

יח. וזוהי הכוונה ב"סדק קטן", סדק "כקרני חגבים":

בדורות הקודמים התבטאו הגזירות בכך שהצירו לישראל ("מען האָט געקוועטשט אידן"), אם בגשמיות, שלא נתנו להם הזכויות שישנם לאומות העולם, להבדיל, ואם ברוחניות, שגזרו על לימוד התורה וקיום המצוות.

בדורות האחרונים, ובפרט במדינה זו, תהלה לא-ל, אין לוחצים על

75) ברכות רפ"ב (בשינוי לשון).	80) מנחות קי, א.
76) כתובות פד, ב. וש"נ.	81) ראה ברכות יו"ד, א. ויק"ר ספ"ד.
77) עקב יא, יב.	מדרש תהלים קג, א.
78) שם ח, יז.	82) שמות ה, ב.
79) ישעי' מז, ח. יו"ד. צפני' ב, טו.	

בני ישראל, וגם ברוחניות אין גזירות על לימוד התורה וקיום המצוות. אבל נעשה הנסיון דעשירות, סכנת "האובדים בארץ אשור".

מצד ההתרחבות והלהט ("די פאָרקאַכטיקייט") בגשמיות, עלולים לחשוב ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי", עד למחשבה של "אני ואפסי עוד". ועד שישנם כמה ענינים במצוות בכלל, ובפרט בחינוך הבנים ובהידורי מצוה, שבעבר, בהיותו בעיירה מעבר לים, לא הבין כלל איך שייך שלא יקיים הידור זה, ואיך שייך שכזו הנהגה וענין כזה יהיו אצלו בביתו, ואילו בהיותו עתה ב"אמריקא" — אינו מבין כלל איך שייך שיקיים הידור זה וזה, ואיך שייך שהנהגה כזו וענין כזה לא יהיו אצלו בביתו.

ואפילו אם עדיין אין אלו ענינים של היפך השולחן-ערוך — הרי זה בכל זאת "סדק קטן", הנותן אחיזה לדבר שמבחוץ. וכמאמר רז"ל בנוגע ליצר הרע⁸³, שבתחלה הוא "הלך", לאח"ז הוא "אורח", עד שנעשה "בעל-הבית".

ובכדי שלא להניח שהיצר הרע יהי' אצלו בעל-הבית, עליו להבטיח שלא להניח גם את הסדק הקטן. ובכדי לבטל סדק זה — הרי זה קשה בהיותו בפני עצמו (כנ"ל), כי "אין אדם רואה חובה לעצמו"⁸⁴. ולזה יש צורך באיגוד, שיתאחדו כולם יחד, ואז מסייע האחד לזולתו.

*

יט. דובר לעיל (סי"ד ואילך) אודות הענין ד"מפי עוללים ויונקים גוי", תינוקות של בית רבן. ובנוגע אליהם, ובכלל תלמידי הישיבות⁸⁵, שבהיותם בין כתלי בית המדרש אינם קשורים כ"כ עם עניני העולם — לא נוגע כ"כ ענין האיגוד;

אמנם, בנוגע לאלו שכבר יצאו לעסוק בעניני העולם — הרי כדי שלא יהי' אצלם הסדק "כקרני חגבים", מוכרחים הם להיות קשורים יחד באיגוד.

ולכן יסדו את האיגוד ד"צעירי אגודת חב"ד"⁸⁶, שהמטרה המיוחדת בזה היא, לנצל את הכחות הצעירים בהעבודה דהפצת המענינות, חוצה,

ב"קובץ ליובאוויטש" חוברת טו ס"ע 33 ואילך.

(86) ראה תר"מ ח"ד ע' 64. וש"נ.

(83) סוכה נב, ב.

(84) שבת קיט, רע"א. וש"נ.

(85) מכאן עד סוף הסעיף — הוגה ע"י

כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס

תורת החסידות, הדרכותי' ומנהגי' — נוסף על החזקת היהדות בכלל — שזה יביא תוספת כח ותוקף גם בהענינים הפרטיים שלהם, ענינים שבפניהם. לאחריו כן, ע"פ התעוררות, יסדו גם איגוד תלמידי התמימים (נוסף על איגוד "צעירי אגודת חב"ד") דישיבות תומכי תמימים דאמריקא⁸⁷, עבור תלמידים שנכנסו כבר בעניני העולם, והמטרה המיוחדת של האיגוד היא — שתלמידי תו"ת יחזקו איש את רעהו בכל מקומות פזוריהם בהנהגה הראוי' לתלמידי התמימים, שזהו נוסף על הנהגת החסידים בכלל.

ומובן, שאיגוד זה לא יכלול להאיגוד ד"צעירי אגודת חב"ד". ובכן, כל אלו השייכים לסוג חברי האיגוד, יצטרפו להאיגוד, וכאשר כולם יהיו יחד, יהי' זה דבר ניצב וקיים.

כ. ענין שישנו כבר שלושים יום, הרי זה "חזקה" ודבר של קיימא⁸⁸. ובפרט שכבר נכנסה שנה חדשה לקיומו של האיגוד, הרי בודאי נותנים מלמעלה כחות חדשים נוספים. ולכן יש להתחיל לעשות פעולות מתאימות ממשיות.

והסדר צריך להיות באופן ד"לב חכם לימינו"⁸⁹: לא להביט על העבודה העצומה ("די ריזיקע אַרבעט") שצריך עדיין לעשותה, שאז נרתעים מזה ("מען דערשרעקט זיך"), אלא להביט "לימינו", על העבודה שכבר נעשתה, שזה נותן כח והוראה על המשך העבודה, וכמאמר⁹⁰ "העבר מלמד ההוה ומורה דרך העתיד".

אין מה להתיירא מהעבודה שצריכה להיעשות, שהרי "אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו"⁹¹, ובודאי נותן כחות. ובפרט ע"פ סיפור אדמו"ר האמצעי⁹², ש"בגלל המסירת נפש הלזו (של אדמו"ר הזקן) על תורת החסידות פסקו בבי"ד של מעלה אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי' יד כל מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה" — הרי בודאי יצליחו בכל הענינים.

ובתנאי שלא יתערבו שום ענינים של ישות ופניות, שענינים אלו אינם צריכים להיות בגבול ישראל בכלל, וביחוד ע"פ חינוך התמימים. ואז יצליחו, ויהי' זה מתוך שמחה, ובהצלחה מופלגה.

87) ראה "קובץ ליובאוויטש" שם ע' 60 ואילך. וראה גם שיחת מוצאי ש"פ וישב, כ"ף כסלו סנ"א (לקמן ע' 293 ואילך).

88) ראה ב"ב ו, ריש ע"ב. ועוד.

89) קהלת יו"ד, ב.

90) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ס"ע רסד ואילך.

90) לקו"ד ח"א פה, סע"ב. סה"ש תש"ד

ע' 159. וראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד

ע' שעג. ח"י ע' תכה.

91) ע"ז ג, סע"א.

92) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד

כא. מנהג המדינה הוא, שעוד קודם שנולד התינוק, נותנים לו כבר "שם", ממנים "פרעזידענט" ו"ווייס-פרעזידענט" וכו' וכו'... שכל ענינים אלו הם הכנות להמעשה בפועל.

ובין כל הכנות אלו — יש לבחור ניגון שיהי' הניגון של ה"איגוד". נמצאים כאן היר"ר, המנהל וכו'. יבחרו הם ניגון, וינגנוהו. [ניגנו הניגון החדש: "כי אנו עמך ואתה אלקינו". ואח"כ אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

הדין בעשיית מצוה הוא, שאין להפסיק בין הברכה והעשי' בפועל⁹³. ולכן, יעשו אסיפה עוד בלילה זה, או עכ"פ מחר בבוקר, ויחליטו על ענינים שבפועל.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

יתן⁹⁵ השי"ת, שהתמימים יהיו "נרות להאיר"⁹⁴, להאיר את חושך הגוף ונפש הבהמית ואת חלקם בעולם, ועי"ז ימשיכו אור בכללות העולם.

* * *

כב. התוועדות זו היא המשך לההתוועדות דשמח"ת.

אודות השמחה דשמח"ת, דובר לעיל⁹⁵, ששמחה זו אינה מתבטאת בלימוד התורה ובהשגת התורה, אלא מנהג ישראל — ש"תורה הוא"⁹⁶ — שהשמחה מתבטאת בניגון וריקוד, שזהו ענין השייך לכאו"א, והכל שוים בו.

ולכן סדר השמחה הוא שנוטלים ספר-תורה כפי שהיא מכוסה במפה ולבושה במעיל, דהיינו כפי שהיא סגורה וחתומה לגמרי ("אינגאַנצן פאַרמאַכט און פאַרשלאָסן"), באופן שאי אפשר לדעת כלל מה כתוב בה, ומבלי הבט על כך שאין יודעים כלל מה נעשה בתוכה ("מען ווייס גאַרניט וואָס דאָרטן טוט זיך") — שמחים בני" עם התורה.

כג. ההוראה בענין זה מתבטאת בשני אופנים:

א) אפילו אותם מישראל שבמשך כל השנה לא למדו תורה, וגם

96) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. מהרי"ל הובא ברמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד. שו"ע אדה"ז או"ח ס"ס קפ. תת"ל"ב ס"א. תצ"ד ס"ז.

93) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ח סכ"ב. סכ"ה ס"ז. תת"ל"ב ס"ו. שתקצ"ב ס"ז.
94) ראה תו"מ ח"ד ריש ע' 228. וש"נ.
95) שיחת ליל שמח"ת בתחלתה (לעיל ע' 74 ואילך). וש"נ.

בקיום המצוות היתה אצלם חלישות — מ"מ, בבוא יום שמח"ת, אינם מסתכלים במה שנעשה בתוך התורה, במה שכתוב בתורה, שמזה הרי הם התרחקו, אלא נוטלים את התורה כפי שהיא מכוסה, והיינו שלוקחים את עצם ענין התורה, שבזה קשורים כל ישראל בפנימיות נפשם, ושמים בה.

ותוכן השמחה — שמבלי הבט על מעמדו ומצבו בכחות הגלויים, ביכלתו להתקשר עם התורה, כיון שהקב"ה "בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו"⁹⁷, ומהיום והלאה מקווה הוא, שההתקשרות שלו עם התורה בפנימיות נקודת נפשו, תבוא לידי ביטוי בכל כחות נפשו בנוגע לכל פרטי התורה, דהיינו שיטול את התורה, יפתח אותה, וילמד ויקיים כל הכתוב בה.

וזהו גם הטעם שלא קבעו את השמחה דשמח"ת בחג השבועות, שבו ניתנו לוחות ראשונות, אלא דוקא לאחרי יוהכ"פ, שבו ניתנו לוחות שניות — להורות, שמבלי הבט על מה שהי' עד עתה, הנה מעתה "ויאמר ה' סלחתי כדברך"⁹⁸, ונותנים לו מחדש את כל התורה כולה, לוחות שניות, הכוללות את כל התורה כולה⁴¹, תורה שבכתב ותורה שבע"פ, ראשונים ואחרונים, עד "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש"⁴³; והוא מקבל זאת בשמחה רבה — שמהיום והלאה מקבל הוא על עצמו ללמוד ולקיים את כל התורה כולה, שניתנה לו עתה ב"לוחות שניות".

ב) אפילו אותם מישראל שכל השנה למדו "תורה תמימה", גליא תורה ופנימיות התורה, וקיימו מצוותי' — אומרים להם: בכך לא יצאתם עדיין ידי חובתכם! התורה עדיין מכוסה במפה ומלובשת במעיל, ועדיין אינכם יודעים כלל מה נעשה בתוכה. עליכם לקבל את התורה מחדש, וכאשר תתחילו — תוכלו להמשיך ולהתקדם.

כד. ב' האופנים הנ"ל מתבטאים גם בכך שבשמח"ת מתחילין לקרוא "בראשית ברא גו"⁹⁹:

ובהקדמה — שהסדר במסכתות הש"ס הוא שכל מסכת פותחת בדף ב', ולא בדף א'.

הטעם הפשוט הוא — כיון שהמדפיס הראשון מנה את "דף השער"

570 הערה 10.

97) נוסח ברכות התורה.

98) שלח יד, כ. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 99) ר"פ בראשית.

בתור דף א', ולכן התחיל את המסכת עצמה בדף ב', והמדפיס השני רצה שדפי הגמרא יתאימו לדפוס הראשון, וכך נשאר גם בדפוסים שלאח"ז.

אמנם, כיון שכל ענין הוא בהשגחה פרטית, והרי כל הענינים "לא נבראו אלא לשמשני ואני לא נבראתי אלא לשמש את קוניי"¹⁰⁰, שלכן כל ענין הוא הוראה בעבודת השם — הרי גם ענין זה, שהתחלת המסכת היא בדף ב', הוא הוראה בעבודה.

ותוכן ההוראה — שהתחלת לימודו של האדם אינו אלא מ"בי"ת" ואילך, ואילו ה"אל"ף" ישנו מן המוכן ("שוין אַ פאַרטיקער"), כי את ה"אל"ף" נותנים לו מלמעלה. והיינו, שלכל אחד ואחד, מבלי הבט על מעמדו ומצבו, נותנים מלמעלה את הכחות הנדרשים ללימוד התורה וקיום המצוות, וכל ההכנות הנדרשות כבר מוכנות ועומדות.

וזוהו גם אחד הטעמים להתחלת התורה באות ב"ת — "בראשית ברא" — להורות שהענין ד"אל"ף" ישנו כבר מן המוכן, והעבודה מתחילה מ"בי"ת" ואילך¹⁰¹.

וזוהו הטעם שמתחילין לקרוא בשמח"ת "בראשית ברא" — להורות, שמבלי הבט על כל מה שנעשה עמו במשך השנה, הרי "עיצומו של יום מכפר"¹⁰², וביכלתו להתיישב וללמוד מחדש את התורה, ואינו צריך להתחיל אלא מ"בי"ת" ואילך, כי הכח מלמעלה כבר ישנו.

ועד"ז לאידך גיסא:

אפילו מי שלמד כבר את כל התורה כולה, תורה שבכתב ותורה שבע"פ, שאז ע"פ דין מתחיל אצלו סדר חדש בלימוד התורה (כדאיתא בהלכות ת"ת¹⁰³) — אעפ"כ אומרים לו שעליו להתחיל מחדש ללמוד את התורה מתחלתה: "בראשית ברא".

ומה שטוען: הייתכן?! — הרי למד כבר את כל התורה כולה, ו"לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך גו' מעתה ועד עולם"¹⁰⁴, ומה רוצים ממנו עוד?

על כך אומרים לו: אם היתה לו אפשרות ללמוד רגע אחד נוסף

100) משנה וברייתא קידושין בסופה וש"נ.
 102) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג-ד. וראה לקו"ש חכ"ט ע' 203. וש"נ.
 103) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ד. פ"ב ה"ב. שם ה"י. וש"נ.
 104) ראה בארוכה לקו"ש חט"ו בתחלתו. וש"נ. (104) ישע"י נט, כא.

ולא למד באותו רגע — אפילו אם למד במשך כל שאר העשרים ושלוש שעות וחמישים ותשע דקות שבכל יום — הרי זה ענין של ביטול תורה, ועל כך נאמר הענין שמביא אדמו"ר הזקן בפרק א' בתניא!

וכשם שהוא בנוגע ללימוד התורה — כן הוא בקיום המצוות: אין אדם יוצא ידי חובתו במה שעשה אתמול, או אפילו במה שעשה רגע אחד קודם לזה, אלא צריך להיות תמיד ("כסדר") "מעלין בקודש"¹⁰⁵.

והטעם לזה — כי התומ"צ הם ענין של חיות ("כי הם חיינו"¹⁰⁶), "ואתם הדבקים בה' אלקיכם בה' אלקיכם חיים"¹⁰⁷), ובענין החיות רואים אנו שאם ישנו הפסק בזה, אפילו למשך זמן קצר ביותר, הרי זה כבר היפך החיות¹⁰⁸, כי ענין החיות מוכרח להיות תמיד ובכל מקום (בכל חלקי הגוף). וכיון שהתומ"צ הם ענין של חיות, אין לעשות הפסק בעניני תומ"צ אפילו כחוט השערה, אלא צריך להיות תמיד "מעלין בקודש".

וזהו שאומרים לו, שגם לאחר כל עבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות, לא יצא עדיין ידי חובתו, אלא עליו להתחיל מחדש ללמוד "בראשית ברא".

כה. וכשם שבהתחלת השנה, בשמחת-תורה, ישנה ההוראה (מאופן השמחה עם ספר-תורה מכוסה, והתחלת הקריאה "בראשית ברא") בשני הקיים הנ"ל: (א) מבלי הבט על המעמד ומצב שלפנ"ז, נותן הקב"ה תמיד כחות על העבודה מכאן ולהבא, (ב) לא די בכל מה שפעלו כבר, וצריך תמיד להעלות בקודש — כמו"כ כאשר יוצאים משמחת על כל השנה, יש לקחת משמחת ב' הוראות הנ"ל: (א) לעולם אין להתיימש, (ב) לעולם אין להסתפק במה שישנו עתה.

יהודי צריך לדעת ש"בשבילי נברא העולם"¹⁰⁹, דהיינו שכל ענין שישנו בעולם, מוטל עליו החוב לפעול בו ("דורכטאָן") ולעשותו כלי לאלקות, וכל עוד לא השלים עבודה זו, אינו יכול לנוח על מקומו מתוך חשבון שכבר פעל מספיק. עליו לפעול ללא הפסק ("האַלטן אין איין טאָן"), עד שיהפוך את העולם כולו לדירה עבור הקב"ה.

וענין זה מתבטא גם בסדר העבודה שבכל יום:

"מיד כשניעור משנתו", אומר הוא "מודה אני כו' שהחזרת בי

107) ואתחנן ד, ד. וראה אדר"ג ספ"ד.

108) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 126. וש"נ.

109) סנהדרין לו, סע"א (במשנה).

105) ברכות כח, א. וש"נ.

106) נוסח ברכת אהבת עולם ותפלת

ערבית (ע"פ נציבים ל, כ).

נשמת¹¹⁰: מה שהי' הי', ומכאן ולהבא — הרי היום נתן לו הקב"ה נשמה חדשה וכחות חדשים כדי לעסוק בתורה ועבודה.

ומיד לאח"ז ממשיך ב"ברכות השחר" — "הנותן לשכוי בינה כו"י עד "מלביש ערומים", ושאר הברכות עד "ותלמוד תורה כנגד כולם"¹¹¹, שתוכנם הוא הבטחון שהקב"ה נותן לו מחדש את כל צרכיו.

ובגמר היום, לפני עלותו על משכבו, עורך הוא "חשבון הנפש" על משך כל היום, בידעו שככל שפעל בתורה ועבודה במשך היום, עדיין לא יצא ידי חובתו, ומסיים "בידך אפקיד רוחי"¹¹², מתוך תקוה שלמחרת יתן לו הקב"ה מחדש את נשמתו, וימשיך בעבודתו, עד שיהפוך את העולם כולו לדירה לו יתברך.

כו. כאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' במאסר (בשנת תרפ"ז), שאלוהו, אם הוא יודע היכן הוא נמצא. וענה להם, שנמצא במקום כזה שעליו נאמר¹¹³ "לה' הארץ ומלואה", אלא שמצד סיבות שונות הרי זה מקום הפטור ממזוזה, ואי אפשר לברך בו ברכה, ואעפ"כ, "לה' הארץ ומלואה", כך שגם במקום זה הקב"ה הוא בעל-הבית¹¹⁴.

וזוהי עבודתו של יהודי: לעולם אין לו להסתפק בעבודתו הקודמת, כי בכל מקום שבו נמצא, יש עדיין עבודה עבורו, עד שיאיר את המקום שבו נמצא, כך, שאפילו אם הוא מקום חשוך ביותר, יהי' נרגש בו הענין ד"לה' הארץ ומלואה".

ואז אינו מתפעל לא מהנסיון דעניות ולא מהנסיון דעשירות, וביכלתו ללמוד תורה ולקיים מצוות מתוך עשירות, עשירות בגשמיות ועשירות בדעת, בידעו ש"לה' הארץ ומלואה".

* * *

כז. ישנו "ביכל" של מאמרי אדמו"ר הזקן, שניכר שנכתב עוד בחייו, כיון שרבינו הזקן נקרא בתואר "שליט"א וכיו"ב¹¹⁵. וכן ניכר שהרושם הי' דייקן, שכן, כמה ממאמרים שב"ביכל" זה נדפסו גם בתורה אור, והדברים מתאימים.

(112) תהלים לא, ו.

(113) שם כד, א.

(114) ראה תו"מ ח"ה ע' 41. וש"נ.

(115) ראה גם תו"מ ח"ז ס"ע 186.

(110) "סדר היום" הובא בעט"ז ריש שו"ע או"ח. שו"ע אדה"ז שם מהדו"ת ס"א ס"ו. מהדו"ק שם ס"ה. סידור אדה"ז בתחלתו.

(111) פאה פ"א מ"א.

בין התורות שבביכל זה, ישנה תורה קצרה (שורות אחדות בלבד), שאינה מתחילה בפסוק או מאמר רז"ל, אלא בכיבור ענין. וז"ל¹¹⁶:

להשים לב ולהתייגע ולהשתדל יותר מדאי בעניני גופו אף הנצרכים כו', מגונה, בהיות שקטן עבודתו בתורה ותפלה למעלה, כי שואלים, מאחר שאף על דברי שטות, מלין דהדיוטא, יוכל לייגע גופו ולהשים מחשבתו ולבו כו', מה הרעש שמייגע קצת בעבודת ה'. לכן אין מהראוי לייגע בעצמו ולהשים לב לפעול פעולות אף הנצרכים לקיום המין אם אפשר לו או ימנע מהם וכו'. למשל המוציא אבנים טובות שראוים לכתר, יצניעם מ"מ ביותר כו', פן ישמע ויבין שאינו ראוי לו כו', וד"ל.

כח. ובפרטיות יותר:

תורה-הוראה זו שייכת לא רק לבעלי עסק אלא אפילו ליושבי אוהל, שהרי גם הם עוסקים במקצת בעניני העולם, ועל זה היא ההוראה שאין להתייגע ולהשתדל בזה.

וטעם הדבר — לפי שיגיעתו של יהודי צריכה להיות בעניני תומ"צ, וכפי שמבאר המשל מהמוצא אבנים טובות שראויים לכתר המלך, שגם כאשר לעת עתה אין כתר המלך בידו שיוכל לקובעם בו, מ"מ, צריך להצניע אותם כדי שלא יתגלגלו כו', ועד"ז בנמשל, שכח היגיעה שנתן לו הקב"ה, צריך לשמרו עבור כתר המלך — תורה ותפלה: תורה — שעלי' אמרו חז"ל¹¹⁷ "דאשתמש בתגא חלף", היינו, שהתורה נקראת בשם "תגא", כתר¹¹⁸; וכן תפלה — שעם היותה עבודת האדם מלמטה למעלה (דלא כתורה שענינה המשכה מלמעלה למטה), מ"מ, הרי אמרו חז"ל¹¹⁹ ש"מט"ט קושר כתרים לקונו מתפלתיים של ישראל".

וכיון שכן, מובן, שהיגיעה וההשתדלות בעניני גופו — גם כאשר היגיעה וההשתדלות היא ע"פ תורה (שהרי "ברשיעי לא עסקינן"¹²⁰) — הרי זה מגונה.

ומוסיף לבאר, שענין זה מעורר טענה למעלה: מה הרעש מיגיעתו

(119) ראה סה"מ תש"ד ריש ע' 213, ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם. וש"נ. (120) ראה יומא ו, א. וש"נ.

(116) נדפס לאח"ז במאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' תקכו.
(117) אבות פ"א מ"ג.
(118) ראה תניא אגה"ק סכ"ט.
(119) ראה תניא אגה"ק סכ"ט.

בעניני תומ"צ — הרי הוא מתייגע גם בדברי שטות, שהם כל עניני העולם שנקראים "מילין דהדיוטא"¹²¹.

ולכן, אין לו להתייגע ולהשתדל בעניני העולם; עליו לדעת שהפרנסה באה מהקב"ה, הזן ומפרנס לכל, אלא שהקב"ה צוה לעשות "כלי", ובמילא צריך לעשות כפי הציווי בלבד, ללא יגיעה והשתדלות יתירה.

וממה-נפשך: כיון ש"מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד יוהכ"פ"¹²², הרי מה שנקצב לו — יקבל גם ללא יגיעה, ומה שלא נקצב לו — לא תועיל יגיעה והשתדלות בעניני העולם; העצה היא — להתפלל להקב"ה הזן ומפרנס, אבל היגיעה וההשתדלות בעניני העולם לא תועיל מאומה.

ותיריה מזה: לא זו בלבד שהיגיעה וההשתדלות בעניני העולם אינה מועילה, אלא אדרבה, היא מקלקלת יותר, כפי שמבאר הצ"צ¹²³, שעניני הטבע הם לבושים להשפעה שלמעלה, ובענין הלבושים רואים במוחש שכאשר הלבוש הוא ארוך מדי, יותר מכפי מדתו, הרי לא זו בלבד שאינו מסייע בהליכה, אלא אדרבה, הוא מונע ומעכב את ההליכה.

כט. והנה, כל זה הוא הסדר הראוי;

אמנם, כאשר האדם אינו מתנהג באופן האמור, אלא הוא מתייגע ומשתדל בעניני העולם — אזי ישנו ה"לימוד זכות" של הבעש"ט¹²⁴, שכאשר יהודי מתייגע ומשתדל בפרנסתו, אין כוונתו בשביל גשמיות, אלא בשביל רוחניות: שיוכל לחנך את בני ביתו (לשלחם לישיבה), שיוכל ליקח חתן בן תורה ולפרנס אותו, שיוכל ליתן צדקה, וכיו"ב.

וכיון שזוהי כוונתו בהשתדלותו בעניני הפרנסה — הרי לא זו בלבד שאין זה דבר מגונה, אלא אדרבה, מגיע לו שכר עבור יגיעתו והשתדלותו בעניני הפרנסה בשביל ענינים רוחניים.

אמנם, אין הכוונה ליתן "היתר" שאפשר לכתחילה להשתדל בעניני הפרנסה יותר ממה שצריך, ואח"כ "יתרין" זאת ע"י הנתניה לצדקה וכיו"ב — שכן, הנהגה כזו היא בכחינת "אחטא ואשוב"¹²⁵; כוונת הדברים היא

וראה גם מכתב כ"ג טבת שנה זו (אג"ק ח"ד ס"ע שה ואילך).

(124) ראה כש"ט סקס"ה. וראה גם שיחת שמחת ביה"ש סמ"ה (לעיל ס"ע 68). וש"נ.

(125) יומא פה ב, (במשנה).

(121) זח"ג קמט, ב. וראה לקו"ת אחרי כה, ד. ובכ"מ.

(122) ביצה טז, רע"א.

(123) סהמ"צ מצות תגלחת מצורע פ"ג

(דרמ"צ קז, ב). וראה לקו"ת תצא לו, רע"ג.

רק שאם אירע שהשקיע את יגיעתו ב"מילין דהדיוטא", אזי יש עליו ה"לימוד זכות" של הבעש"ט הנ"ל.

ל. והנה, כיון שאחד הענינים שעל ידם יכולים לתרץ את היגיעה בעניני העולם הוא ענין הצדקה, ומה גם שענין הצדקה הוא יסוד והתחלת עבודת היום (כמדובר אתמול¹²⁶),

והרי בכל הענינים יש צורך בחיזוק ונתינת כח מזמני ההתעוררות דחודש תשרי,

לכן נקבע המנהג, שהחל משמח"ת, מפרישים מספר מטבעות לצדקה, כפי מספר ימי השנה, כולל גם שבתות וימים טובים (שהרי העבודה של כל יום זקוקה לצדקה), ונותנים זאת לקופה הכללית, שיש בזה כמה מעלות:

(א) כאשר נותנים צדקה באופן פרטי, הרי לא כל אחד יודע למי ולהיכן ליתן. משא"כ כאשר נותנים לקופה הכללית, והרי הגבאים של הקופה אין להם שום נגיעה בזה — הרי זה מגיע למקום הצריך.

ואפילו אם קורה שיש לגבאים איזו טעות — הרי הוא מצדו, בנתנו לגבאים שהם נאמנים ע"פ תורה שיתנו למקום הצריך, קיים מצות צדקה כדבעי, כיון שעשה ע"פ תורה.

— מספרים על הגאון הרגצ'ובי, שלא הי' הולך למאפי' להיות נוכח בשעת אפיית המצות. וכששאלו אותו, הרי מנהג ישראל להיות נוכח בעצמו באפיית המצות ולסייע בזה, השיב: אם אהי' נוכח בעצמי, עלולה להתעורר אצלי קושיא מדברי הגמרא או הרמב"ם, ואצוה לתקן דבר-מה, ובכן: ראשית, אינני בטוח שאכוין ההלכה לאמיתתה, ושנית, אינני יודע אם ישמעו בקולי... ולכן הנני מעדיף לסמוך על היהודים שעובדים במאפיית המצות, שכיון שיש להם נאמנות ע"פ תורה, נמצא, שסומכים (לא עליהם, אלא) על פס"ד התורה. —

(ב) לפעמים קורה ששוכחים ליתן צדקה, ובפרט בערב שבת ויו"ט, שמצד הטרדא יכולים לשכוח, או שלפעמים אין בידו כסף, או שלפעמים לא נמצא עני ליתן לו צדקה. וזוהי המעלה בנתינה לקופה הכללית, שאז בטוחים שגבאי הצדקה נותנים מהקופה בכל יום, וגם בערב שבת וערב יו"ט נותנים עבור שבת ויו"ט.

ג) ומעלה נוספת בנתינה לקופה הכללית — שהנותן אינו יודע למי נותן, והמקבל אינו יודע ממי מקבל, שזהו האופן היותר נעלה בנתינת הצדקה¹²⁷.

ולכן, מלבד הצדקה שמחלק כל אחד בידו, צריך ליתן צדקה גם לקופה הכללית בסכום המכוון למספר ימי השנה — שפ"ה מטבעות, הן עבורו, והן עבור בני ביתו המחוייבים בצדקה מצד חינוך, ומובן, שכל אחד צריך ליתן כפי יכולתו, שהרי "עשיר שהביא קרבן עני לא יצא"¹²⁸.

וכאשר נותנים צדקה לקופה הכללית, אזי יוצאים י"ח מצות צדקה בכל הפרטים והענינים, וכיון שגדולה מצות הצדקה ששקולה כנגד כל המצוות¹²⁹, הרי זה ימשך סייעתא דשמיא על כל הענינים שצריכים להיות בשנה זו, שתהי' שנה טובה ומבורכת בכל מכל כל.

לא. וענין זה שע"י הצדקה תומשך סייעתא דשמיא בכל הענינים, הכוונה היא לא רק לסייעתא דשמיא והצלחה שתומשך בענינים הרוחניים, אלא הכוונה היא גם כפשוטו, בעולם הזה, בכל הענינים הגשמיים.

והענין בזה — שמדתו של הקב"ה היא מדה כנגד מדה¹³⁰, ולכן, כיון שפעולת הצדקה היא שמחי' רוח שפלים, הנה עי"ז יהי' גם הקב"ה מחי' רוח שפלים¹³¹, והרי אין לך שפל יותר מעוה"ז, ובמילא יומשכו כל הענינים בעוה"ז, בכל המצטרך, בבני חיי ומזוני רויחי.

* * *

לב. בהמשך להמדובר אודות ענין הצדקה — מסופר¹³² בגמרא¹³³ שאבא חלקי' ואשתו נתנו שניהם צדקה, ומ"מ, כשהי' צורך בגשמים, ושניהם התפללו, נתקבלה תפלת האשה קודם תפלת בעלה.

ומבואר שם הטעם — לפי שהצדקה שנתן אבא חלקי' לעניים היתה נתינת ממון, שבזה היו צריכים אח"כ לקנות מאכלם ושאר הצטרכותם,

127) ב"ב יו"ד, ריש ע"ב. רמב"ם הלי' הלי' מגילה פ"ב הי"ז. הלי' מתנ"ע שם הי"ה.

128) נגעים פי"ד מי"ב.

129) ב"ב ט, א. וראה תניא פל"ז (מח), כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 580 ואילך. במהדורא זו

130) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

133) תענית כג, ב.

אבל האשה, כשבא עני, נתנה לו את המאכל עצמו, לא רק הכנה להמאכל, ולכן נתקבלה תפלתה לפני תפלתו.

איתא בגמרא¹³⁴, שהזן ומפרנס בניו ובנותיו הקטנים, עליו נאמר¹³⁵ "עושה צדקה בכל עת". והיינו, שענין הצדקה אינו רק לזרים, אלא גם בנוגע לילדים שלו. ואין הכוונה לצדקה בגשמיות דוקא, אלא גם לצדקה ברוחניות, חינוך הילדים, שגם זה נכלל בהכלל דצדקה.

וכשם שבצדקה בכלל, נותן הבעל לעני את ההכנה להמצטרך לו, והאשה נותנת את המזון עצמו, כן הוא גם בצדקה רוחנית בחינוך הילדים — שהבעל, האב, נותן לילד את ההכנות, ואילו האם נותנת לילד את המזון (הרוחני) עצמו.

כי, המצוה המוטלת על האב, "ושננתם לבניך"¹³⁶, הרי ע"פ רוב אין האב לומד בעצמו עם הילד¹³⁷, אלא שוכר עבורו מלמד.

וכידוע הסיפור¹³⁸ אודות אדמו"ר הזקן, שקרא לחסיד ואמר לו: עלי מוטלת המצוה "ושננתם לבניך", ועליך מוטלת המצוה להיות זן ומפרנס בני ביתו, הבה נתחלף, אני אתן לך עבור ההוצאה, ואתה תלמד עם בני בערל. ולקח אותו בתור מלמד לבנו, אדמו"ר האמצעי.

ונמצא, שהצדקה שנותן האב לבן — אינה המזון הרוחני עצמו, אלא רק ההכנה אליו; הוא נותן כסף למלמד והמלמד לומד עם הילד.

אבל מה שהאם נותנת לילד, הרי זה המזון — הרוחני — עצמו; עלי' לוודא שהילד ילבש טלית-קטן, יטול ידיו ("אָפּגיסן נעגל-וואַסער"), יברך ברכות וכו'. כי, הגם שהילד לומד בישיבה או בחדר, הרי יכול להיות שבזמן שנמצא בביתו, יקלקל את כל מה שספג בהיותו בישיבה או בחדר, ולכן צריכה האם להשגיח ולהדריך אותו בהנהגות טובות.

וגשמי הברכה — עבור הבית כולו — באים במהירות יותר בזכותה.

ולכן קוראת התורה את האם היהודי' בשם עקרת הבית¹³⁹, כיון שהיא היסוד של בית ישראל¹⁴⁰.

134) כתובות נ, ט"א.

135) תהלים קו, ג.

136) ואתחנן ו, ז.

137) כי, כאשר האב לומד בעצמו עם

בנו, כועס הוא — ע"פ רוב — על בנו

בגלל שאינו מבין כמוהו... ומכה אותו ("ער

שמיסט אים אָפּ"), והילד מתחיל לבכות,

או שהאב והבן בוכים שניהם... ובכל אופן,

אינם באים לידי לימוד (מהנחה בלתי מוגה).

138) ראה "היום יום" — ח אדר א.

סה"ש תש"ח ע' 161. וש"נ. וראה גם תו"מ

חט"ז ע' 43.

139) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א.

ועוד.

140) ראה גם תו"מ ח"י"ז ס"ע 150

ואילך. וש"נ.

לג. כל¹⁴¹ ענין למטה יש לו שרש למעלה. וגם הענין המדובר לעיל יש לו שרש למעלה.

הקב"ה וכנס"י נקראים איש ואשה, ומענין הנישואין למעלה נמשך הנישואין למטה.

ולכן אומרים בברכות אירוסין "מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקידושין"¹⁴²: "כפה עליהם הר כגיגית"¹⁴³ — זוהי החופה, "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"¹⁴⁴ הרי זה — כנוסח הקידושין — "מקודשת לי".

וכיון שכל נישואין למטה נמשכים מהנישואין שלמעלה, — ע"ד המבואר בתניא¹⁴⁵ בנוגע לכל נשמה "כנגד עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן" —

הרי זה למטה בנין עדי עד, שהרי כן הוא בנישואין למעלה, שהקב"ה הוא נצחי, ולכן נמשך ענין זה גם למטה בבנין עדי עד.

וכשם שהדברים אמורים בכללות הנישואין, כן הוא גם בהפרט דנישואין האמור לעיל, שהבעל נותן רק את ההכנות, אבל העצם ופועל בא מהאשה, הנה גם פרט זה בהנישואין למטה, הוא לפי שכן הוא בנישואין שלמעלה של הקב"ה וכנסת ישראל.

לד. כתיב¹⁴⁶ "למעשה ידיך תכסוף", היינו, שהקב"ה כוסף כביכול לנשמות ישראל, שהם יעשו עבורו דירה ויקשטו את הדירה בכלים נאים. הקב"ה הוא כל יכול, ויש לו ריבוא רבבות מלאכים עד אין קץ, ולא חסר דבר למעלה, ואעפ"כ, "למעשה ידיך תכסוף". הקב"ה מבקש אצל נשמות ישראל: "ובחרת בחיים"¹⁴⁷, "אם בחוקתי תלכו"¹⁴⁸, "אם לשון בקשה¹⁴⁹ — שבנ"י יעשו דירה לו ית'.

הגם שזה גופא שנאמר בתורה "ובחרת בחיים", מהוה נתינת-כח לבחור בחיים אמיתיים¹⁵⁰, והיינו, שהקב"ה נותן כחות על העבודה, אהבה

(141) מכאן עד סוסלה"ה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ט ע' 395 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.	(145) רפ"ג.
(142) ראה תו"א מג"א צח, סע"ד.	(146) איוב יד, טו. וראה של"ה שער הגדול (כט, ב ואילך) בארוכה.
(143) ראה תו"א מג"א צח, סע"ד.	(147) נצבים ל, יט.
(144) שבת פח, א.	(148) ר"פ בחוקתי.
(145) תירו יט, ו.	(149) ראה ע"ז ה, סע"א.
	(150) ראה סה"מ תש"ב ע' 114. סה"ש תש"ג ע' 63. תו"מ חיי"א ע' 61. וש"נ.

ויראה, וכל הענינים הדרושים ללימוד התורה וקיום המצוות, כמ"ש¹⁵¹ "מי הקדימני ואשלם" — מ"מ, הרי כל זה אינו אלא נתינת-כח והכנה לעבודה; אבל הרי "לא המדרש עיקר אלא המעשה"¹⁵², והמעשה בפועל — זאת עושים בני דוקא. וללא המעשה שלהם, אין להקב"ה דירה כביכול.

וכדאיאתא במדרש¹⁵³ משל למלך שהשיא את בתו היחידה, וביקש מחתנו "כל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם", וכמו"כ מבקש הקב"ה מבניי "בית אחד עשו לי שאדור בתוכו", בית המקדש, ד' אמות של תורה ותפלה.

וזהו גם מ"ש בשיר השירים¹⁵⁴ — לשלמה, ל"מלך שהשלום שלו"¹⁵⁵ — "קול דודי דופק פתחי לי": הקב"ה עומד כביכול מאחורי הדלת, ודופק על הדלת של לב יהודי, "פתחי לי", "עפעץ מיר אויף די טיר", כחודה של מחט עכ"פ, ומבטיח לך ש"אני אפתח לך כפתחו של אולם"¹⁵⁶. הקב"ה מבטיח לו את הכל, ובלבד שיכניס אותו ("אָבי ער זאָל אים אַרײַנלאָזן") ויעשה לו דירה, כחודה של מחט עכ"פ.

ואם היהודי לא הכניס אותו ח"ו בשעתו — אזי "דודי חמק עבר"¹⁵⁷. והמלאכים שרואים בקלונא דשכינתא, איך שא"ס ב"ה עומד מאחורי הדלת ודופק ומבקש "פתחי לי", ואילו הוא ישן, ואף שגם בעת השינה שמע את הדפיקה והקריאה, מ"מ, ממשיך לישון ואינו רוצה לקום ולפתוח את הדלת — אזי המלאכים¹⁵⁸ "הכוני פצעוני"¹⁵⁹.

אבל אעפ"כ, הרי כל ידח ממנו נדח¹⁶⁰, וסוכ"ס תופס הוא מה שעשה, ומתעורר לחפש את הקב"ה, את "דודי" ש"חמק עבר".

כי באמת הרי כוונת ההעלם וההסתר אינה בשביל ההעלם; הכוונה היא שיחפשו את הקב"ה, שענין זה יקר מאד למעלה, ובשביל זה הוא כל ענין ההעלם וההסתר¹⁶¹.

(151) איוב מא, ג. וראה ויק"ר פכ"ז, ב.
 (152) אבות פ"א מ"ז.
 (153) שמור"ר פל"ג, א.
 (154) ה, ב.
 (155) פרש"י שם א, א — משהש"ר פ"א, יא.
 (156) ראה שהש"ר עה"פ (פ"ה, ב).
 (157) שם, ו.
 (158) שאינם יודעים "קונצים"... (מהנחה בלתי מוגה).
 (159) שם, ז.
 (160) ע"פ שמואל"ב יד, יד. וראה הלי ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג. תניא ספלי"ט.
 (161) וכידוע הסיפור אודות א' הצדיקים ("א' גוטן אידן"), שראה פעם ילדים משחקים במחבואים ("זשמורקעס"), וא' מהם בוכה, ושאל אותו: למה אתה בוכה? והשיב, שהתחבא כדי שיחפשו אותו, ובסופו של * (ראה גם טה"ש תש"ב ע' 83).

וכאשר יהודי מחפש באמת של פנימיות נקודת נפשו, הנה סוכ"ס מוצא הוא את הקב"ה — "מצאתי את שאהבה נפשי"¹⁶², כיון שאפילו "בשעת"¹⁶³ החטא היתה באמנה אתו ית"¹⁶⁴.

לה. בזמני השנה הרי זה סדר העבודה מר"ח אלול עד שמח"ת, שאז בכלל היא העבודה ד"בקשו פני", שעייז באים ל"פניך הוי' אבקש"¹⁶⁵.

ר"ח אלול מתחילה ההכנה להענין ד"דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב"¹⁶⁶: בהמצאו ובהיותו קרוב — הוא הגילוי מלמעלה למטה, קירוב המאור אל הניצוץ¹⁶⁷. לא קירוב הניצוץ אל המאור, אלא קירוב המאור אל הניצוץ. ומצד קירוב המאור אל הניצוץ, מבקשים מבני"י "דרשו" ו"קראוהו", כיון שהעבודה בפועל צריכים לעשות בני"י.

וכך הולך הסדר בכל חודש אלול, ר"ה, עשיית עד ליוהכ"פ בנעילה, שאז הוא תכלית העילוי ד"מצאתי את שאהבה נפשי": בזמן הבית הי' זה עבודת הקטורת ביוהכ"פ — דקה מן הדקה, ע"י כה"ג בבגדי בד, לפני ולפנים. ומשחרב ביהמ"ק הרי זו העבודה דנעילה, שאז — "מצאתי את שאהבה נפשי", ומתבטלים כל ההעלמות וההסתרים, ומלכא וישראל בלחודיה¹⁶⁸.

ולכן מיד לאחרי נעילה אומרים "לשנה הבאה בירושלים". אין עוד מניעות, ויכולים תיכף לילך לירושלים — ירא שלם⁷³, שלימות היראה⁷⁴, ובמילא גם לירושלים הגשמי.

הפירוש ד"לשנה הבאה" הוא¹⁶⁹ — לא שבאים לשם בשנה הבאה, אלא הכוונה היא, שהולכים לירושלים מיד, ובמילא, ביוהכ"פ בשנה הבאה יהיו נמצאים שם.

פנימיות נקודת הלב, הי' רצונו וחפצו ("אהבה נפשי") באלקות, וכפתגם רבינו הזקן (ראה "היום יום" כא סיון. כה תמוז. ובכ"מ) שיהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מאלקות (מהנחה בלתי מוגה).

(165) תהלים כז, ח. (166) ישעי' נה, ו. וראה ר"ה יח, א. וש"נ.

(167) דרך חיים יג, רע"ד. כא, סע"ב. צא, א. קונטרס העבודה ספ"ה.

(168) ראה זהר ח"א סד, א"ב. רח, ב. ח"ג לב, א. א. קד, ב.

(169) סה"ש תש"ח ע' 200. וש"נ.

דבר, אף אחד לא מחפש אחריו. — נענה הצדיק, מתוך דביקות, ואמר: כן הוא גם אצל הקב"ה, שמתחבא בכדי שיחפשו אותו, וכאשר לא מחפשים אחריו, אזי הצער הוא גדול ביותר (ראה גם שיחת ליל שמח"ת תשט"ו ס"ח (תו"מ ח"ג ס"ע 49. וש"נ))

— מהנחה בלתי מוגה.

(162) שה"ש ג, ד.

(163) תניא ספכ"ד.

(164) וזהו גם הדיוק (שם, א) "על משכבי בלילות.. מצאתי את שאהבה נפשי" — שגם בשעה ששכב וישן ולא רצה לפתוח את הדלת, הנה מצד פנימיות נפשו,

וזוהו גם הטעם לגודל השמחה דשמיני-עצרת ושמחת-תורה — "נגלגל אני ואתה"¹⁷⁰, אף אחד לא נמצא מלבד הקב"ה עם בני", כשם שבנעילה נמצאים מלכא וישראל בלחודוהי¹⁷¹.

וזוהי השמחה של בן חכם¹⁷¹, שלא התפעל מההעלם וההסתור, וידע שכוונת ההעלם היא כדי שהוא יחפש את המסתתר — ומזה היא גודל השמחה, כאשר "מצאתי את שאהבה נפשי", כמשל בן המלך שהי' במרחקים ובשבבי' ושב אל המלך, שזה גורם תענוג ושמחה גדולה ביותר¹⁷².

וזוהו גם הענין דברכת גשם בשמיני-עצרת — ע"ד המדובר לעיל (סל"ב) בענין אבא חלקי' ואשתו, שתפלתם פעלה ירידת גשמים, ובהקדם הי' זה מצד תפלת אשתו. וכן הוא בענין הנישואין שלמעלה דקוב"ה ונשי", שכאשר מצד עבודת האשה, זו כנסי", ישנו הענין ד"מצאתי את שאהבה נפשי", אזי פועלים את ענין הגשם.

והרי גשם כולל את כל הברכות¹⁷³, אלא שמזכירים גשם, להיותו תחלת כל הברכות, כמ"ש¹⁴⁸ "אם בחוקתי תלכו" — "ונתתי גשמיכם בעתם וגו'", כל הברכות המנויות לאח"ז.

כאשר ישנה העבודה דכנסי" בכלל, ובכל בית יהודי בפרט, העבודה של עקרת הבית בחינוך הבנים והנהגת הבית בכלל — אזי ישנם כל הברכות: "אשתך"¹⁷⁴ כגפן פורי", "בניך כשתילי זתים סביב לשלחניך" וכו', ומעמידים "זרע ברך ה'"¹⁷⁵, "צבאות הוי"¹⁷⁶ שילכו לקראת משיח, והם הכירוהו תחילה³¹, ויאמרו "הנה אלקינו זה גו' זה הוי' גו' נגילה ונשמחה בישועתו"³⁴.

* * *

לו. בנוגע לפרשת נח (שזה עתה התחילו לקרותה), הנה ככל עניני התורה שהם הוראות בעבודה, גם הסיפור אודות מי המבול אינו רק סיפור בלבד, בכחינת "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים"¹⁷⁷, אלא זהו גם הוראה בעבודה.

170) תנחומא פינחס טז. במדב"ר פכ"א, יד. וראה גם בחוקתי כו, ג"ד וברמב"ן שם. כד. תבוא כח, ב, ובדב"ר עה"פ (פ"ז, ו). תענית

171) ראה לקו"ת דרושי סוכות פב, א. ז, ב. ובכ"מ. 174) תהלים קכת, ג. 175) ישעי' סא, ט. 176) בא יב, מא.

172) ראה תניא פל"א (מ, סע"א ואילך). 173) ראה ב"ר פי"ג, טז. ספרי עקב יא, פרשתנו. 177) תהלים קיא, ו. וראה פרש"י ריש

תוכן הסיפור דמי המבול הוא — שירד מבול גדול על העולם, שהתבטא בשני ענינים: "תהום רבה", ו"ארוכות השמים"¹⁷⁸, דהיינו הן מלמטה והן מלמעלה, ומי המבול רצו לשטוף את "נח איש צדיק"¹⁷⁹.

ועל זה נתן הקב"ה עצה לנח — "בא גו' אל התיבה"¹⁸⁰, ולא רק הוא לבדו, אלא "אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך"¹⁸¹, ויתירה מזה, שיקח עמו אל התיבה כל מיני בעלי החיים, וגם צומח ודומם¹⁸², וכך ינצל מהמבול, הוא וכל העולם.

לז. והענין בזה בעבודה הרוחנית:

מי גשמים בכלל הם ענין של ברכה, אבל מי המבול היו היפך הברכה. ומבואר בחסידות¹⁸³ ש"מים רבים" הם טרדות הפרנסה שמבלבלים מתורה ועבודה, ועז"נ¹⁸⁴ "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", היינו, שריבוי המחשבות והטרדות כו' — מים הזידונים — אינם יכולים לכבות ח"ו את האהבה של יהודי לאלקות.

ובפרטיות יותר:

מיים¹⁸⁵ הזידונים של המבול נחלקים לשני חלקים: א) "תהום רבה", ב) "ארוכות השמים". וכמו"כ נחלקים הטרדות וההפרעות של האדם לשני חלקים:

"תהום רבה" — קאי על הטרדות מענינים גשמיים, ענינים תחתונים, טרדות הפרנסה וכיו"ב. ו"ארוכות השמים" — קאי על הטרדות שבאים מצד ענינים רוחניים, ענינים נעלים, כמו עסקנות ציבורית וכדומה, אלא שמפריעים לאדם ללמוד ולקיים מצוות.

הן אמת שצריכים לפעול בעסקנות ציבורית, אבל אין זה צריך להפריע ללימוד התורה וקיום המצוות. כי, ענין המצוות הוא שעל ידם נעשה "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום"¹⁰⁷ — הם מקשרים את האדם שמקיים המצוה עם הקב"ה¹⁸⁶, ועי"ז נמשכת לו חיות אלקית. אבל

178) נח ז, יא.	185) מכאן עד סוסמ"ב — הוגה ע"י
179) שם ו, ט.	כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס
180) שם ז, א.	בלקו"ש ח"א ע' 5 ואילך. במהדורא זו
181) שם ו, יח.	ניתוספו איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
182) ראה ב"ר ספלא"א.	186) תניא פכ"ג. וראה שם פמ"ו. לקו"ת
183) תו"א ר"פ נח. וראה תו"מ סה"מ	בחוקותי מה, ג ובביאור (מז, ב). מכתב כ"ק
חשון ע' רמו. וש"נ.	אדמו"ר (מוהרי"צ) נ"ע — נדפס ב"התמים"
184) שה"ש ח, ז.	חוברת א ע' כה (אג"ק שלו ח"י ע' שסט
	ואילך). וראה לקו"ש ח"ז ע' 30 ואילך.

אם חסר בזה — מהי התועלת בהתעסקותו בכל ענינים הנ"ל, בשעה שאינו מקיים הוראת השלחן-ערוך?!

ומה שטוען שהוא עסוק עם "ארוכות השמים", עם ענינים רוחניים — טעות היא בידו. טענה זו אינה מצד נפש האלקית, אלא מצד נפש הבהמית. והראי' הטובה ביותר לכך היא — כיון שזה מפריע ללימוד התורה וקיום המצוות ע"פ דין השולחן ערוך, הרי זה בודאי היפך הקדושה.

וכיון שזה היפך הקדושה, הרי אף שבינתיים עסוק הוא ב"ארוכות השמים", אעפ"כ, סוף-כל-סוף הולך הוא מדחי אל דחי ר"ל, עד שמ"ארוכות השמים" נעשה "תהום רבה".

לח. והעצה למי המבול — הן מ"תהום רבה" והן מ"ארוכות השמים" — היא, "בא אל התיבה"¹⁸⁷:

תיבה — מפרש הבעש"ט¹⁸⁸ — קאי על תיבות התורה והתפלה. "בא אל התיבה" היינו שצריך "להכנס" בתוך אותיות התורה והתפלה — להיות מוקף מהם, ואז בטוח הוא ששום דבר לא יציף אותו, ו"נח איש צדיק" עם בני ביתו ישארו בשלימות.

ולכן, סדר היום הוא, שתיכף בקומו משנתו, עוד לפני שנכנס לעולם — ב"מים הזידונים" — הנה לכל לראש אומר "מודה אני לפניך כו' שהחזרת בי נשמת¹¹⁰". הוא מודה שחיות נשמתו אינה אלא מהקב"ה. אח"כ אומר "ברכות השחר" ומודה להקב"ה על כל פרט בפני עצמו: "מלביש ערומים וכו' — אף שיש לו לכאורה בגדים ללבוש, וא"כ מהו תוכן הברכה "מלביש ערומים", ועד"ז שאר הברכות? — כי, "איזהו חכם הרואה את הנולד"¹⁸⁹, מיהו חכם? מי שרואה איך שכל דבר נולד (נברא) בכל רגע מאין ליש¹⁹⁰ — הוא יודע שבכל רגע מתהווה ה"יש" מאלקות.

וכדאיאתא בזהר¹⁹¹ שרב ייסא סבא הי' מתפלל שהקב"ה יתן לו מזוננו. כלומר, אפילו בשעה שהמאכל הי' מונח לפניו, לא הי' אוכל עד שהי' מתפלל תפלה זו. ולכאורה יכולים לשאול¹⁹²: מה שייך להתפלל שהקב"ה ישלח לו מזון, בשעה שהמאכל כבר מונח לפניו?

(190) תניא פמ"ג. לקו"ת נשא כו, ד.

ובכ"מ.

(191) ח"א קצט, ב. ח"ב סב, ב.

(192) ראה גם לקו"ש חכ"ו ע' 99 ואילך

(ושם הביאור באו"א).

(187) ראה תו"א נח ט, א.

(188) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט)

בהוספות ס"ח ואילך. וש"נ.

(189) תמיד לב, א.

אך הענין הוא, שכל נברא מצד עצמו נעשה תמיד אין ואפס כמו שהי' קודם בריאתו, ומה שמציאותו קיימת, הרי זה רק בגלל שהקב"ה בטובו מחדש אותו תמיד, כמ"ש¹⁹³: "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית". ולכן שייך להתפלל גם כאשר המאכל מונח כבר על שולחנו, וכמו"כ בנוגע לשאר ההצטרכויות. כי, המאכל שהי' ברגע שלפני"ז — הרי מצד עצמו נעשה אין ואפס, ולכן צריך להתפלל להקב"ה שיחדש את מציאותו, כדי שיהי' לו את המצטרך לו.

וכאשר ישנה הקדמת התפלה, יודע הוא שהגשמי מצד עצמו אין לו קיום, ורק הקב"ה צריך לחדש אותו תמיד, ושכל מציאות העולם אינה אלא כדי להשלים את הכוונה של הקב"ה ש"לכבודי בראתיו וגו'"¹⁹⁴ — אז ביכלתו להכנס בעניני עולם הזה, מבלי להתיירא מפני ה"מים הזידונים".

קודם התפלה, מונח אצלו שהעולם הוא עיקר¹⁹⁵, והוא מציאות בפני עצמו ח"ו, ואז פשוט אצלו, שמה שמותר, מותר בודאי לעשות, ומה שלא יודעים בבירור שאסור — גם מותר, שהרי צריך להעמיד כל דבר על חזקתו, והחזקה היא — עולם.

אבל כאשר ההנחה היא, שבאמת אין שום מציאות, ישנו רק הקב"ה, והוא מחדש את העולם מאין ואפס המוחלט בשביל הכוונה שנתאוהו הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים¹⁹⁶ — אזי נחשב "מציאות" רק מה שמביא לידי כוונה זו, ולכן מביא הדבר למסקנא הפוכה: מה שאסור — ובמילא בסתירה לכוונה הנ"ל — אסור, ולא רק דברים האסורים, אלא אפילו מותרות, גם אסור. וכאשר היצה"ר בא בטענה ואומר שיש צורך בכך, אומרים לו: הבא ראיה! כי ה"חזקה" היא שיש רק אלקות, וממילא הרי "המוציא מחבירו עליו הראי"¹⁹⁷.

וע"פ הפתגם החסידי¹⁹⁸: מה שאסור — אסור, ומה שמותר — לא צריך ("וואָס מ'טאָר ניט — טאָר מען ניט, און וואָס מ'מעג — דאָרף מען ניט").

וזהו ענין "בא אל התיבה" — להכנס בתוך "תיבות" התורה והתפלה — להיות תמיד מוקף מהם. וכאשר נעשה מונח אצלו שעיקר המציאות

(193) נוסח ברכות ק"ש. וראה לקו"ת שבהערה 195.
 (194) ישע' מג, ז. וראה אבות ספ"ו.
 (195) ראה לקו"ת פינתס עט, ד. ובכ"מ.
 (196) ראה תנחומא בחוקתי ג. נשא טז.
 (197) במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.
 (198) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' עד נעתק ב"היום יום" כה אדר שני). ועוד.

היא התורה והתפלה, וכל שאר הענינים הם רק בשביל זה, הנה אז, אפילו שעוסק בגשמיות וכו', כיון שצריך גוף בריא, הרי זה נעשה עבודה עצמה, או ענין שהוא לצורך העבודה.

העצה היחידה כיצד להפטר ממי המבול, הן מ"תהום רבה" והן מ"ארוכות השמים", היא — "בא אל התיבה". במצב כזה אין לו שייכות לדבר שאינו ענין של קדושה, וכל עניניו וצרכיו נעשים אצלו באופן ד"בכל דרכיך דעהו"¹⁹⁹.

לט. אמנם, אין הכוונה שצריך רק להסתגר לעצמו ב"תיבה" — תיבות התורה והתפלה — ומה שנעשה עם הזולת לא יעניין אותו כלל, כיון שטוען "אני את נפשי הצלתי".

על כך אומרת לנו התורה: "בא אל התיבה" "אתה ובניך ואשתך ונשי בניך". לא רק אתה בעצמך, אלא גם בני הבית, וגם "בניך אלו התלמידים"²⁰⁰, ובמובן התכליתי — קאי על כל בני ישראל, שזה נכלל בכלל ד"אשתך" או "בניך", כי, "אשה" ענינה מקבל²⁰¹, וכל יהודי הוא בבחינת מקבל, שיהודי אחד מקבל מהשני, שהרי כל בני"הם "קומה אחת שלימה"²⁰² — עליך להכניס את כולם ל"תיבה", כלומר, עליך לפעול ולהשפיע על כל בני"ה שיכנסו בתיבות התורה והתפלה.

אפילו קודם מתן תורה — שהיו יכולים לטעות ולחשוב: מה איכפת לי ('וואַס גייט מיר אָן') הזולת, "אני את נפשי הצלתי" — אפילו אז, אמר הקב"ה לנח "בא אתה וגו'" "ואשתך וגו'". ובפרט לאחר מתן תורה, לאחר הערבות "בערבות מואב"²⁰³ ש"כל ישראל ערבים זה בזה"²⁰⁴ — הרי בודאי אי אפשר לצאת י"ח בעבודת עצמו בלבד. מצבו של יהודי נוסף צריך להיות נוגע באמת ובפנימיות.

וכאמור, כל בני"הם "קומה אחת", וכשם שבגוף האדם קשורה בריאותו של אבר אחד עם בריאותו של האבר השני, כן הוא גם בקומה שלימה דכנסת ישראל.

הבריאות הרוחנית של יהודי אחד נוגעת ליהודי שני. במילא — כאשר אינו עוסק עם הזולת, חסר במילא גם בעצמו.

199) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.
 200) ספרי עה"פ (ואתחנן ו, ז) ושננתם לבניך.
 201) הזוהר ונהר יוצא מעדן (ה, ד ואילך). לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.
 202) ראה סוטה לז, ב ובפרש"י. פרש"י נצבים כט, כח.
 203) ראה סוטה לז, ב ובפרש"י. פרש"י נצבים כט, כח.
 204) שבוועות לט, סע"א.

מ. האמור שצריך לפעול גם על הזולת, ובפרט על בני הבית — צריך לעשות לא סתם כדי לצאת ידי חובה ("גלאַט פון יוצא וועגן"), אלא אכן צריך להיות מונחים בכך ("מ'דאַרף טאַקע זיין אַריינגעטאַן אין דעם").

וכפתגם הידוע מכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע²⁰⁵: כשם שהנחת תפילין בכל יום היא מצוה מדאורייתא על כל יהודי, ללא חילוק אם הוא גדול בתורה או איש פשוט, כמו"כ חוב גמור על כל יהודי לחשוב בכל יום, לכל הפחות חצי שעה, אודות חינוך הילדים, ולעשות כל מה שבכחו, ואפילו למעלה מהכחות, לפעול בהילדים שילכו בדרך שמחנכים אותם. לכאורה, למה הזכיר כ"ק אדנ"ע מצות תפילין דוקא, הרי ישנם עוד כו"כ מצוות? — אלא אחד הרמזים בזה, לפי שמצות תפילין היא לא רק מצוה מעשית, אלא ענינה הפנימי הוא: שעבוד המוח ושעבוד הלב, כמ"ש בשו"ע²⁰⁶ ובתניא²⁰⁷. וכמו"כ צריכה להיות השפעתו על בני הבית: יש לעשות זאת לא רק כדי לצאת ידי חובתו, אלא להכניס בזה את המוח והלב.

וכאשר אינו מסתפק בעבודה עם עצמו, אלא הוא עוסק — ולא סתם עוסק, אלא מתוך שעבוד — להציל עוד יהודי ממים הזידונים של המבול, ולהכניס אותו בתיבה — אזי בטוח הוא גם בנוגע לעצמו, שישאר בשלימות.

מא. והביאור בזה:

על כל ענין צריכים סיוע מלמעלה. ולכן, לאחר שנח נכנס כבר לתיבה, הוצרך להיות "ויסגור ה' בעדו"²⁰⁸ — סיוע מלמעלה. כאשר נכנסים לתיבה — תיבות התורה והתפלה — בכח עצמו, אזי יכול להיות שיהי' זה לגמרי שלא כדבעי.

וכמאמר רז"ל²⁰⁹ "שלא ברכו בתורה תחילה": בברכת התורה אומרים "אשר כו' ונתן לנו את תורתו", וחותמים "נותן התורה" — נותן לשון הוה²¹⁰ — היינו שידוע שמקבל את התורה מהקב"ה; אבל "שלא ברכו בתורה תחילה", פירושו, שבלמדם תורה שכחו על נותן התורה²¹¹.

205) "היום יום" כב טבת. וראה תו"מ
 206) אדה"ז אר"ח סכ"ה סי"א.
 207) פמ"א (נו, ב).
 208) נח ז, טז.
 209) נדרים פא, א. וש"נ.
 210) ראה של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. ובכ"מ.
 211) ראה ר"ן נדרים שם. וראה גם לקו"ש חט"ו ע' 3. וש"נ.

וכמו"כ בתפלה: יכולים להתפלל, אבל התפלה לא תהי' נרגשת אצלו, ולא תפעל על עניני החולין שלו שיהיו כדבעי.

וזהו עיקר הכוונה ד"בא אל התיבה" — לא להשאר בתיבה, אלא לצאת לאח"ז לעולם ולעשות את העולם דירה להקב"ה.

אבל כדי שהתפלה תפעל על כל היום, צריכה להיות התפלה באופן כזה, שבשעת התפלה אינו יודע כלל ממציאאות העולם; בשעה זו הוא מופשט לגמרי מהעולם, ויודע רק אלקות, ולאחרי כן, לאחרי התפלה, כשיוצא לעולם — הרי זה כמו אצל נח — "עולם חדש ראה"²¹².

וע"ד המסופר אודות הבעש"ט²¹³, שקודם התפלה הי' מתבונן האם לאחרי התפלה ישאר חי בגופו. הוא לא הי' בטוח בכך, מצד ה"כלות הנפש" שהיתה אצלו בעת התפלה.

וכדי שהתורה והתפלה יהיו כדבעי — צריך להיות "ויסגור ה' בעדו", העזר והסיוע מלמעלה.

וכדי לקבל את העזר שמלמעלה, הרי זה ע"י ההתעסקות עם הזולת, שאז — כמארז"ל²¹⁴ על הפסוק²¹⁵ "מאיר עיני שניהם הוי'", שגם אצלו נעשה אור, ואז הענין ד"בא אל התיבה" הוא כדבעי.

מב. יתירה מזו מצינו, שהקב"ה אמר לנח, שיכניס לתיבה כל עניני העולם שיכולים להאבד — "מכל החי וגו'"²¹⁶.

וההוראה מזה לכל יהודי:

כל מה שנמצא בעולם, שיודע שללא השתדלותו יחרב ויאבד הדבר — מוטל עליו החוב להכניס זאת לתיבה, כדי להציל ולהעלות זאת לאלקות. אם הוא חושב שאין זה שייך אליו — הרי זה נגד היסוד של השגחה פרטית: כיון שהקב"ה הזמין כך שהוא יודע מציאות זו, שישנו דבר כזה, ושללא השתדלותו יחרב ויאבד הדבר — הרי זה בודאי כדי שיקרב ויעלה זאת.

ואז מקבל הוא את העזר והסיוע מלמעלה על הענין ד"בא אל התיבה", ועד שנעשה אצלו הענין ד"אל אמה תכלנה מלמעלה"²¹⁷: "אמה ר"ת "אלקינו מלך העולם", ע"י אלקינו נעשה "מלך העולם"²¹⁸; "תכלנה

(216) נח ו, יט.

(217) שם, טז.

(218) ראה לקו"ת מסעי צא, ד. ובכ"מ.

(212) ב"ר פ"ל, ח.

(213) ראה צוואת הריב"ש סל"ה. סמ"ב.

(214) תמורה טז, א.

(215) משלי כט, יג.

מלמעלה" — שגם הכלים (על פרנסה) נותנים לו מלמעלה²¹⁹, ע"ד "והוא יכלכלך"²²⁰,

ועד "את קשתי נתתי בענן"²²¹, "מוקש ליי"²²² — הקשת היא דומה כביכול להקב"ה — שעושים את העולם כולו דירה לעצמותו יתברך.

מג. (אחד המסובים ביקש ברכה עבור תלמידי תומכי תמימים שבחוץ לארץ, שאינם יכולים לבוא לכאן. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:) ידוע²²³ המשל למלך ששלח את בנו למרחקים כדי לפעול שם את עניניו — הרי האמת היא שהמלך נמצא יחד עמו באופן עמוק יותר (נאך טיפער") מאשר עם בניו שנמצאים על ידו.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) יה"ר שיהיו "נרות להאיר"⁹⁴.

* * *

מד. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה נעשה אדם.

* * *

מה. ישנו הלשון המורגל שלאחרי שמח"ת מתחיל "ויעקב הלך לדרכו"²²⁴. — פתגם זה אמר הצ"צ אודות שמח"ת, וכ"ק מו"ח אדמו"ר²²⁵ אמר זאת אודות שבת בראשית, שלאחרי שבת בראשית מתחיל "ויעקב הלך לדרכו".

מהו הענין ד"לדרכו" — הרי זה מובן מעצמו, וכבר נתבאר בכו"כ התוועדויות²²⁶, שכללות הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" הוא דרך המלך, מלכו של עולם, שדרכו היא — כמ"ש באברהם אבינו²²⁷ "כי ידעתיו (לשון חיבה) למען אשר יצוה את בניו ואת אחריו ושמו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט",

והיינו, ש"דרך הוי'" היא "לעשות צדקה ומשפט" — צדקה כפשוטו, ו"צדקה ומשפט", כמבואר בחסידות²²⁸ שצריך להיות משפט בצדקה,

219) ד"ה צהר תעשה תרצ"א. וראה לקו"ש חי"ד ע' 325. תו"מ חט"ו ע' 239. תו"מ — רשימת היומן ע' קעז. אג"ק ח"א (224) לשון הכתוב — ויצא לב, ב. ע' מט. (225) ראה שיחת שבת בראשית תרצ"ו. (220) תהלים נה, כג. וראה תו"מ חט"ו ע' 69. וש"נ. (221) נח ט, יג. (222) ב"ר פל"ה, ג. (223) ראה תו"מ חט"ו ע' 225. וש"נ. (224) יורא יח, יט (ובפרש"י). (225) ראה סה"מ תרפ"ט ע' 90, ובהנסמן שם בהערה 41.

היינו, ליתן לצדקה לא רק את המותרות, אלא לשפוט את עצמו כמה מוכרח לו, וכל השאר ליתן לצדקה.

מו. והנה, בנוגע ליציאה לדרך, "ויעקב הלך לדרכו", איתא בגמרא²²⁹ "לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב", והטוב האמיתי הוא "טוב לשמים וטוב לבריות"²³⁰.

והענין בזה:

"טוב" — קאי על צדיק, כמ"ש²³¹ "אמרו צדיק כי טוב". וגם: "טוב" בגימטריא י"ז²³², שזהו"ע "יוסף בן שבע עשרה שנה"²³³, והרי ענינו של יוסף הוא — צדיק²³⁴, שעליו נאמר "אמרו צדיק כי טוב"²³⁵, והיינו, שענינו הוא לחבר נשמות בגופים עם הקב"ה.

ו"שמא מילתא היא"²³⁶ — שבדורנו זה הנה שמו של נשיא הדור הוא יוסף, "יוסף בן שבע עשרה שנה", בגימטריא "טוב", "אמרו צדיק כי טוב", שהוא נותן כח להצליח בכל הענינים.

ועל זה אמרו "לעולם יכנס אדם בכי טוב", כדלקמן.

מז. ובהקדמה:

כאשר יוצאים לדרך לאחרי חודש תשרי, "ויעקב הלך לדרכו", לעסוק בעניני העולם, עובדין דחול — הרי "כל הדרכים בחזקת סכנה"²³⁷, וכמשנת"ל (סל"ז) בענין מי המבול.

אמנם, הסכנה היא רק כאשר הולכים לבד, אבל כאשר אומרים "תפלת הדרך", "שתוליכנו לשלום.. ותחזירנו לשלום", והולכים בשליחותו של הקב"ה, אזי אין חשש סכנה.

והענין בזה:

כל נשמה היא "שליח" של הקב"ה — "אדם העליון"²³⁸, "נעשה אדם בצלמנו כדמותינו"²³⁹ — להשלים את הכוונה העליונה, וכאשר

(235) שער היחוד שם. ביאורו"ז להצ"צ
 ח"א ע' קעא. סה"מ תרכ"ט ע' טז. המשך
 תער"ב ח"ב ריש ע' תשצד. ועוד.
 (236) ראה ברכות ז, ב. יומא פג, ב. זהר
 ח"א ו, סע"א. ח"ב קעט, סע"ב. ועוד.
 (237) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד. ועוד.
 (238) ראה לקו"ת ויקרא א, ג. ובכ"מ.
 (239) בראשית א, כו.

(229) פסחים ב, א. וש"נ.
 (230) קידושין מ, א.
 (231) ישע"י ג, יר"ד. וראה יומא לח, ב.
 וש"נ. וראה גם קידושין שם.
 (232) ראה ל"ת להאר"ז"ל ר"פ וישב.
 שער היחוד לאדמו"ר האמצעי פל"ו. ובכ"מ.
 (233) וישב לו, ב.
 (234) ראה זח"א נט, ב ובנצו"ז שם אות

הולכים בתור "שליח" — ש"שליח" היינו מי שאינו משנה מדעת המשלה²⁴⁰ — אזי ישנו כח המשלה, שיהי "תולכנו לשלום" ו"תחזירנו לשלום".

"תולכנו לשלום" — היינו שנשלים את הכוונה דירידת הנשמה בגוף, ולא נישטף ב"מים הזידונים" של העולם; "ותחזירנו לשלום" — הו"ע עבודת התשובה, שהרי תשובה היא לא רק על חטא ועון, אלא כמ"ש²⁴¹ "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", היינו, שכפי שנשארים בגוף, משיבים את כל הענינים למשלה, ל"אדם העליון".

מח. אמנם, על זה יש צורך ב"ממוצע" — "ממוצע המחבר", "אנכי עומד בין ה' וביניכם"²⁴², שבדורנו זה הרי הוא נשיא דורנו, "יוסף בן שבע עשרה שנה", בגימטריא טוב, "אמרו צדיק כי טוב", וכיון שטבע הטוב להיטיב²⁴³, מבטל הוא את כל הסכנות.

וזהו "לעולם.. יצא בכי טוב" — שכאשר יוצאים לדרך של השנה החדשה, צריך כל אחד ליטול עמו את ה"צדיק כי טוב", היינו, להיות שלוחו, ואז יכול להיות הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" באופן שמובטח לו ש"שלוחי מצוה אינן ניזוקין"²⁴⁴, ועד ש"יעקב נסע סוכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות"²⁴⁵, היינו, שעושים דירה לו ית' הן מהענינים של קבע ("בית") והן מהענינים של עראי ("סוכות"), וממלאים את שליחותו של הקב"ה במילואה.

ובאופן כזה נעשית העבודה במשך כל השנה²⁴⁶ — "שנה תמימה"²⁴⁷, "להביא את חודש העיבור"²⁴⁸, ע"פ ההוראה ד"תורת ה' תמימה"²⁴⁹, גליא דתורה ופנימיות התורה²⁵⁰, שהיא "משיבת נפש"²⁴⁹, היינו שמקשרת את הנפש עם הגוף.

ועי"ז נעשה "פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי"²⁵¹, היינו, שגם ב"רשות הרבים", טורי דפרודא, מבררים את ניצוצות הקדושה,

(245) וישלח לג, יז. וראה תו"מ ח"ג ע' 67. חט"ו ע' 239 ואילך.

(246) ראה גם שיחת ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון (התוועדות ב) תשי"ז ס"ט ואילך (תו"מ ח"י ס"ע 119 ואילך).

(247) בהר כה, ל.

(248) ערכין לא, א (במשנה).

(249) תהלים יט, ח.

(250) ראה שיחת ליל שמח"ת תרנ"ט (נדפסה גם בהוספות לסה"מ תרנ"ט).

(251) תהלים נה, יט.

(240) ראה רמב"ם הל' שלוחין ושותפין פ"א ה"ב ואילך. שו"ע חו"מ סק"ב ס"ב ואילך.

(241) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ.

(242) ואתחנן ה, ה. וראה סה"ש תורת שלום ע' 158.

(243) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע'

334 בהערה (ד"ה מספרי הח"ן).

(244) פסחים ח, ב. וש"נ.

עד שעושים מזה "רשות היחיד" — כפי שיתגלה באמיתיות לעתיד לבוא, ע"י ההכנה והעבודה שבזמן הגלות, כמארז"ל⁹¹ "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת".

ואז נעשה "ויבוא יעקב שלם"²⁵², בממונו בגופו ובתורתו (נשמתו)²⁵³, ולא כמו שהי' בדורות שלפנ"ז, כמ"ש²⁵⁴ במשה רבינו "צדקת ה' עשה גו'", שנשאר במדבר יחד עם בני שנשארו שם²⁵⁵, אלא באופן שהרבי יקח ויוליך את כולנו לקראת משיח, ונדלג מתוך ריקוד ("מ'וועט אריינטאנצן") להגאולה העתידה לבוא במהרה ממש.

* * *

מט. בנוגע לענין לימוד החסידות, אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁵⁶, שלא נוגע ה"כמות"; יכולים לחיות אפילו עם פתגם אחד ("איין וואַרט"), ובלבד שיהי' הדבר בפועל, "טאַפּאַרו דאָ פּלאַחו".

אמנם, ענין זה הוא רק מצד העבודה, שעל זה מספיק אפילו פתגם אחד; אבל מצד הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה"²⁵⁷, צריך להיות ריבוי גם בכמות, היינו, שלא להסתפק בכך שיודעים מאמר אחד, עשר מאמרים, מאה מאמרים, אלא צריכים ללמוד חסידות בשופי.

מה נקרא "בשופי"? — הרי זה כמו אדם הנכנס למקוה, שצריך להיות כולו מכוסה לגמרי ("אינגאַנצן פּאַרטרונקען") במקוה, עד שמציאותו אינה נראית כלל, ומה שרואים אין זה אלא מציאות המים בלבד, משא"כ כל זמן שרואים עדיין את מציאותו, אפילו אם בולטת מהמים שערה אחת, אזי לא עלתה לו טבילה, גם לא עבור האברים המכוסים במים²⁵⁸.

וכמו"כ צריך להיות בלימוד החסידות — כלשון הרמב"ם²⁵⁹: "הביא נפשו במי הדעת טהור", שיטיב בהם ("פּאַרטרינקען") גופו ונפשו הבהמית וחלקו בעולם, כך, שלא תהי' נראית מציאותו, כיון שנעשה מכוסה לגמרי בחסידות.

ג. ונקודת הדברים — שהכוונה היא שלימוד החסידות יפעל עליו באופן שיהי' רישומו ניכר גם לאחרי לימוד החסידות.

סי"א (סה"ש תרצ"ז ע' 198). וש"נ.	(252) וישלח לג, יח.
(257) משלי ה, טז. וראה תענית ז, א.	(253) ראה שבת לג, סע"ב. הובא בפרש"י
וראה גם אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו.	עה"פ.
ובכ"מ).	(254) ברכה לג, כא.
(258) ראה תו"מ חט"ו ע' 257. וש"נ.	(255) ראה במדב"ר פי"ט, יג. ועוד.
(259) הלי' מקוואות בסופן.	(256) שיחת שמח"ת לפני הקפות תרצ"ז

וענין זה מרומז גם בנגלה דתורה:

הכסף משנה מבאר בדברי הרמב"ם²⁶⁰, "שאינן הטמא נטהר אלא בעלייתו מהמקוה, לא בעודו בתוך המקוה".

ושואלים על זה²⁶¹: מה פשר דין זה ששלימות הטהרה היא דוקא בשעה שיוצא מהמקוה?!

אמנם, ברוחניות הענינים מובן הענין²⁶² — שהכניסה ל"מקוה" כשלעצמה אינה מספיקה, כיון שהכוונה היא שכאשר יוצא מה"מקוה", ויכנס לעולם, ומתלבש בלבושי המתברר²⁶³ — יעשה שם דירה לו ית'; ואם אין בכחו שגם לאחרי היציאה מהמקוה יהי' ניכר שטבל קודם במקוה, הרי זו ראי' שמעיקרא לא היתה הטבילה כדבעי.

נא. וזהו שתובעים מכל אחד, שלא להסתפק בעבודתו עם עצמו, ולטעון "אני את נפשי הצלתי", אלא להתעסק גם עם הזולת, ולהתלבש בלבושי המתברר ולקרב אותו כו', ודוקא אז רואים שעלתה לו טבילה, כמאמר "אין חכם כבעל הנסיון"²⁶⁴.

ובכדי שיוכל לפעול על הזולת ולהיות "טופח על מנת להטפוח"²⁶⁵ — צריך ליטול עמו הרבה, היינו, ללמוד בעצמו בריבוי, ללמוד בשופי, ועד להטביל בזה את כל מציאותו, ובאופן שמבטל — טבילה אותיות הביטל²⁶⁶ — ומאבד את מציאותו ("פארליין זיך") "ב"מי הדעת", ואז יהי' לו מה ליתן להזולת.

וזהו ענין הטבילה במי המקוה — "אין מים אלא תורה"²⁶⁷, ובפרטיות קאי על פנימיות התורה (כמבואר בענין ניסוך המים, דקאי על פנימיות התורה²⁶⁸, אף שבכללות קאי מים גם על נגלה דתורה²⁶⁹), דהיינו, להיות שקוע בזה כל כך ("אזוי פיל פארטרונקען אין דעם"), עד ש"מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"²⁷⁰, בגילוי המשיח.

265 לשון חז"ל — ברכות כה, ריש ע"ב. ועוד.

266 סידור (עם דא"ח) סוף כוונת המקוה (קנט, סע"ד). ובכ"מ. 267 ב"ק יז, א. וש"נ.

268 ראה תו"מ ח"ז ע' 46 ואילך. 269 ראה תו"מ סה"מ כסלו ס"ע קפ ואילך. וש"נ.

270 ישעיה' יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.

260 הל' אבות הטומאות ספ"ו. 261 ראה ספר שם משמעון מהדו"ק

להר"ש פאלאק (סטמור תרצ"ב) חיו"ד סי"ח. הובא במכתב ה' מ"ח שנה זו (אג"ק חיו"ד ע' ס).

262 ראה גם תו"מ חיי"ג ע' 136 ואילך. 263 ראה סה"מ תרכ"ט ע' קפו ואילך. תרנ"ח ע' קעב ואילך. ועוד.

264 ראה המשך תרס"ו ע' שצ. סה"מ תשי"א ע' 69. אג"ק חט"ז ע' רלג. וש"נ.

נב. (ואח"כ אמר):

בנוגע לכבוד אביו וכבוד אמו, הדין הוא, שכבוד אביו קודם, מפני שהוא ואמו חייבים בכבוד אביו²⁷¹.

ועפ"ז נשאלת השאלה²⁷² בנוגע לכבוד אביו וכבוד זקנו — מהו הטעם שכבוד אביו קודם²⁷³, דלכאורה צריך להיות כבוד זקנו קודם, לפי שגם אביו חייב בכבוד זקנו?

והתירוץ על זה²⁷⁴ — שנוגע לאדם מה שקרוב אליו יותר.

ובנוגע לענייננו:

מה שנוגע לנו — הרי זה הרבי, שהוא פועל אצלנו את הענין ד"יצא בכי טוב".

יקויים איפוא היעוד²⁷⁵ "הקיצו ורננו שוכני עפר", והוא בתוכם, והוא יוליכנו בעגלא דידן אל הגאולה השלימה.

ובכדי למהר זאת — צריכים ללמוד חסידות בשופי, לא רק ביום חמישי וביום ששי, אלא גם בכל יום²⁷⁶, ועד כלשון הרמב"ם: "הביא נפשו במי הדעת טהור", ואז — "יצא בכי טוב", "לך לך מארצך גוי"²⁷⁷, היינו, שיצא מכל הענינים כו"²⁷⁸, ויקויים בו "עולם חדש ראה"²¹².

והיינו, שהתורה שילמד, תגלה את שרש הנשמה, כפי שהיא בשרשה קודם הצמצום, עד לבחי' שם ואור הכלול בעצמותו, ועד להעצמות ממש (כמשנת"ל בהמאמר²⁷⁹), ואז, כמאמר הבעש"ט²⁸⁰, העצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס ככולו — שזהו תוכן השמחה דשמע"צ ושמח"ת, שנעשה היחוד דהקב"ה ובנ"י, מלכא וישראל בלחודוהי¹⁶⁸.

ולאחרי כן נעשה הענין ד"ויעקב הלך לדרכו", שיוצאים מה"מקוה" לעולם, ושם פועלים שבכל מקום יתגלה ויורגש ש"אין עוד מלבדו"²⁸¹, והיינו, שענין זה יורגש בעוה"ז הגשמי, למטה מעשרה טפחים.

* * *

(271) קידושין לא, א. רמב"ם ה' ממרים	(277) ר"פ לך לך.
פ"ו הי"ד. טשו"ע יו"ד סר"מ סי"ד ובש"ך	(278) ראה גם תו"מ ח"יב ע' 120 ואילך.
שם.	וש"נ.
(272) ראה שו"ת מנחת אלעזר ח"ג סל"ג.	(279) ד"ה נעשה אדם (לעיל ע' 115
(273) רמ"א יו"ד שם סכ"ד.	ואילך).
(274) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 123.	(280) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט)
(275) ישע"י כו, יט.	בהוספות סרכ"ז. וש"נ.
(276) ראה גם תו"מ ח"יג ע' 85. חט"ו	(281) ואתחנן ד, לה.
ע' 146. חט"ז ע' 165.	

נג. בנוגע לניסוך המים — ישנו שיעור: לוג אחד, או שלשה לוגין²⁸². וכאשר מוסיפים יותר מהשיעור — ישנם ב' סברות: (א) כיון שאין זה השיעור הראוי, אזי בטל כל הענין. (ב) השיעור נשאר בקיומו, כי, אף שההוספה על השיעור מבלבלת, מ"מ, אין זה משנה את כל המציאות (כדעה הא').

אמנם, בנוגע לענין ה"מים" ברוחניות, שזהו פנימיות התורה — אין חסרון בכך ("מאכט ניט אויס") שיהי' יותר מהשיעור... וכן"ל, שצריכים ללמוד חסידות בשופי.

ואף שמבואר בקונטרס העבודה²⁸³ שאין זה מן הראוי לקבל על עצמו הידור שאינו שייך אליו ("ער האַלט ניט דערביי") — הרי²⁸⁴ מבואר בה"מבוא" לקונטרס ומעין²⁸⁵, שעכשיו הוא הזמן שאין אתנו יודע עד מה בסוד הבריורים, ולכן אין מקום לטענה "סמוך לפלטירי" שלך לא הורשת כו"מ²⁸⁶, אלא יש לפעול כל מה שבא לידו ("וואָס עס מאַכט זיך אונטערן האַנט"), ובלשון חז"ל²⁸⁷ "חטוף ואכול חטוף ואשתי דעלמא דאזלינן מיני' כהילולא דמי", וכאשר מתנהגים כן, אזי נעשה לא רק "כהילולא", אלא "הילולא" (ללא כ"ף הדמיון), ונעשה הענין "דאזלינן מיני'", היינו, שנעשה בבחי' מהלך²⁸⁸.

ובנוגע לפועל: צריכים ללמוד חסידות, וכל אחד יוסיף ביותר על מה שלמד עד עתה, ובתוספת מרובה — ע"ד המשל המובא בשערי אורה²⁸⁹ מחבית מלאה מים עד שהמים נשפכים על כל גדותי', שדוקא אז יודעים שהחבית היא מלאה, משא"כ כאשר המים אינם נשפכים, יתכן שחסר מים בחבית, וכאשר חסר, אזי לא יודעים כמה חסר, מעט או הרבה...

ובמילא, צריכים להוסיף בשיעורי לימוד החסידות, ולא רק להוסיף כשיעור, אלא בשופי, ואז יוסיפו גם מלמעלה, בגשמיות וברוחניות, שיוכלו ללמוד מתוך הרחבה.

נד. אחד הענינים המסייעים להפצת המעיינות הוא — "גדולה לגימה שמקרבת"²⁹⁰.

(288) ראה אוה"ת ויחי תטז, ב. תיט, רע"א. המשך תרס"ו ע' יח ואילך.
(289) שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ב.
(290) ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך.

(282) סוכה מח, א (במשנה).
(283) פ"ז.
(284) ראה גם תו"מ ח"י ע' 196.
(285) ע' 22.
(286) ספרי עקב יא, כד.
(287) עירובין נד, א.

ולכן הונהג בשנים האחרונות²⁹¹, שכל אלו הנוסעים מכאן, נותנים להם משקה מההתוועדות, כדי לערוך התוועדות במקומם.

וכאשר הנמצאים במקומם ישתו מהמשקה שניתן בהתוועדות חסידית — הן אם ידע מהיכן הוא המשקה והן אם לאו — הרי זה מסתמא יפעל פעולתו.

וע"ד שאמרו חז"ל²⁹² ש"גזרו על פתן כו' משום יינן ועל יינן משום בנותיהן כו'", היינו, שהיין כשלעצמו, אפילו אם לא יודעים מהיכן הוא, הרי זה פועל פעולתו, ומכ"ש בקדושה, שתהי' הפעולה ד"יינן משום בנותיהן" — שסוכ"ס ישא בת חסידית, ו"בנותיהן משום כו'" — שיתחיל לעבוד את ה' כמו חסידים בעלי עבודה, עבודה בלבב שלם, שהתחלתה מ"דע²⁹³ את אלקי אביך"²⁹⁴.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן משקה בידו הק' לכל הנוסעים, לסדר התוועדות במקומם, ואמר:]

אלו שלוקחים את המשקה הם שלוחי מצוה, בהליכתם ובחזרתם, לערוך התוועדות חסידית על מנת להשלים את הכוונה העליונה דהפצת המעיינות חוצה בשופי.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון ה"בינוני". ניגון מאדמו"ר מהר"ש. ניגון מהצ"צ. ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (בבא הרביעית — ג"פ). והניגון "ניע זשוריצי כלאָפּצי".

לאחר ברכת המזון, תפלת ערבית והבדלה, נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הק' לכל הנאספים מ"כוס של ברכה". וטרם צאתו אמר:]
יתן השי"ת שיהי' — כנוסח שהרבי הי' אומר²⁹⁵ — חורף בריא ושנה שמחה ("אָ געזונטער ווינטער און אַ פריילכער יאָר"), ושיהי' "כי אנו עמך" (והתחיל לנגן הניגון החדש: "כי אנו עמך").

294) ראה גם שיחת יום שמח"ת תשט"ו סל"ב (תו"מ ח"ג ע' 84). וש"נ.
295) ראה שיחת יום שמח"ת ה'ש"ת בסופה (סה"ש תשי" ס"ע 381). וראה גם שיחת מוצאי ש"פ בראשית תשי"ד בסופה (תו"מ ח"י ריש ע' 141).

291) ראה גם שיחת יום שמחת תורה דאשתקד סמ"ה (תו"מ חט"ו ע' 173). וש"נ.
292) שבת יז, ב. וש"נ.
293) דברי הימים-א כח, ט. וראה תניא קר"א קנו, ב.